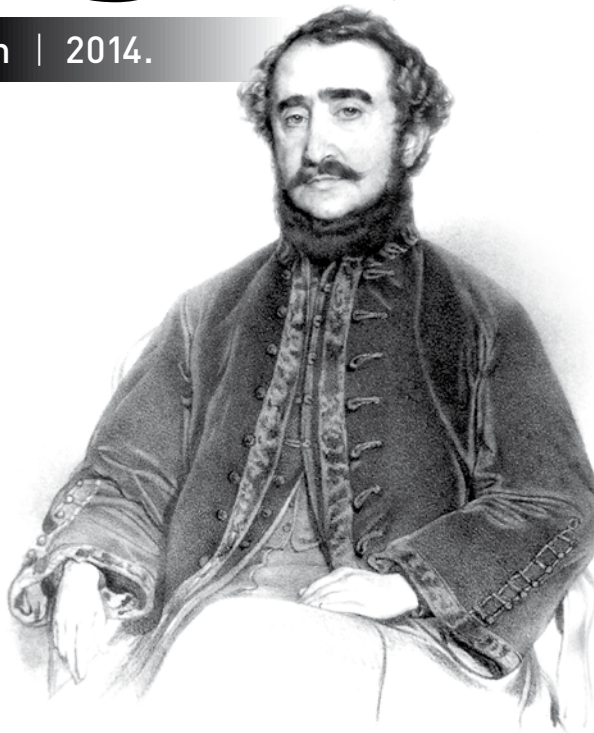

STÁDIUM

Stádium Társadalmi és Kulturális Hírlap III. évf. 5. szám | 2014.

A TARTALOMBÓL

- Jékely Zoltánra emlékezünk
- Arany Lajos és Véghelyi Balázs esszéje
- Farkas Bertalannal és Sinka Lászlóval Fazekas István beszélget
- Csernák Árpád regényrészlete
- Tamus István rajzai

Jékely Zoltán
Orgona-szál

Orgona-szál remeg a jobbkezemben.
Megszagolom – és szerelmes vagyok,
Szerelmes a legelső szerelembe,
Mely voltaképp soha el sem hagyott.

Ára: 300 Ft

A MAGYAR ÖNKORMÁNYZATI RENDSZER REFORMJA

Bordás Mária

A közigazgatás-tudományt a kezdetektől élénken foglalkoztatja az a kérdés, hogy a területi és helyi közigazgatás szervezetét hogyan lehet úgy alakítani, hogy az a közigazgatási feladatokat a legeredményesebben tudja ellátni.

Az egyik megközelítés szerint a közigazgatás szervezetének centralizálnak, vagy decentralizálnak kell lennie, attól függően, hogy a központi, területi és helyi közigazgatási szervek milyen mértékben rendelkezzenek önálló döntési jogkörrel, illetve, milyen mértékben tartozzanak egy felsőbb közigazgatási szerv irányítása, felügyelete, vagy ellenőrzése alá.

A másik szempont, hogy a közigazgatás mely feladatait, milyen szintre kell telepíteni, azaz melyek a helyi érdekeltségű ügyek, és melyek azok, amelyek központi szervezést igényelnek. Ebben a tekintetben többféle modell alakult ki, az adott ország közigazgatási kultúrájától és hagyományaitól függően.

Az amerikai modell a decentralizált közigazgatást részesíti előnyben, és elutasítja a központi kormányzásra való törekvés minden megnyilvánulási formáját. Sőt, ez a felfogás előnyben részesíti az önigazgatás elvét is. Ez azt jelenti, hogy a helyi ügyek jelentős részét nem a közigazgatás, hanem az állampolgárok által létrehozott önkéntes, vagy karitatív szervezetek látják el. A közszolgáltatásokat akkor tartják hatékonynak, ha azokat üzleti vállalkozások nyújtják, piaci versenykörnyezetben, a közigazgatást pedig jól működőnek, ha minél kevesebb tevékenységet lát el a közszolgáltató szektorban.

Az európai közigazgatási rendszerekben – a feudális abszolutizmus hagyományaként – egy erőteljesebb, központosítottabb közigazgatás jött létre, amelyik nagy hangsúlyt fektetett a közfeladatokban való részvételle, és a törvényességre. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a közigazgatás működését jogi szabályozás alapján látja el, amelyben fontos szerepet kap a közigazgatási szervek feladatának, jogállásának és eljárásának részletes szabályozása. Napjainkban az európai közigazgatástudományt egyre inkább foglalkoztatja az a kérdés is, a közigazgatás mű-

ködése – szervezetében, feladatában, eljárásában és személyi állományában – hogyan tehető hatékonyabbá.

Az átmenet időszakától, 1990-től Magyarországon egy erős, de szétaprózódott helyi önkormányzati rendszer jött létre. A 2010 előtt csaknem 20 évig hatályban levő önkormányzati törvény a megyék hatáskörét – annak ellenére, hogy a történelem során hagyományosan széles körű önkormányzati és igazgatási jogosítványokkal rendelkeztek – nagymértékben korlátozta. Ez az önkormányzati rendszer reformra szorult volna, de a reformokat illetően nem volt sem szakmai egyetértés, sem politikai konszenzus a mindenkori kormány és az ellenzék között. A második Orbán-kormánynak volt elsőként az átmenet időszakában olyan politikai súlya, amely a kétharmados parlamenti többség birtokában érdemi reformokat tudott végrehajtani a közigazgatásban. Ehhez jogi szempontból szükség volt az alkotmányos szabályozásra és kétharmados törvények létrehozására.

A reformtörekvések középpontjában 2010-ben az állt, hogy meg kell teremteni egy erős kormányzati rendszert, annak érdekében, hogy a kormány az akkorra kialakult válság-helyzetet gyorsan és hatékonyan tudja kezelni. Ehhez szükség volt egy olyan közigazgatási rendszer kialakítására, amelyik versenyképesebb, ezért eredményesebben tudja megoldani a kormány által meghatározott feladatokat. A közigazgatás reformjának másik alapvető célkitűzése volt a jó állam létrehozása, amelyik az állampolgárokkal való kapcsolatában a mellérendeltséget, az együttműködést, és a szolgáltató jelleget hangsúlyozza. A kormány közigazgatási reformját a Magyar Programban foglalta össze, amelynek lényege egy alacsonyabb költséggel működő, hatékonyabb, jobb kormányzás létrehozása. Ennek a reformprogramnak az első lépéseként került sor a központi közigazgatás átalakítására, ezt követően a megyei kormányhivatalok létrehozására, majd a járások kialakítása. A területi közigazgatási reformok kétségtelenül legnagyobb hatású programja a kormányhivatalok és a járási hivatalok rendszerének létrehozása volt.

A 2011-ben létrehozott új önkormányzati törvény nagymértékben szűkítette a helyi önkormányzatok

hatáskörét, különösen az önkormányzati autonómia jogát, amelyeket a korábbi Alkotmány alkotmányos alapjogokként szabályozott, például a tulajdonhoz, vagy a helyi ügyekben való döntéshez való jogot. A helyi önkormányzatok helyi ügyekben történő döntési és pénzügyi szabadsága ezzel jelentős korlátok közé szorult. Az állam a helyi önkormányzatoktól jelentős feladatokat – közigazgatási ügyeket és közszolgáltatásokat – vont el; ezeket állami hatáskörbe helyezte. A jelenleg hatályos Alaptörvény pedig lehetőséget ad arra, hogy az önkormányzat által történő kölcsön felvétele, vagy egyéb kötelezettségvállalása a kormány hozzájárulásától függhessen, illetve, kötelezővé teheti a helyi önkormányzatok számára társulások létrehozását.

A kormány beruházásokat vonhat el az önkormányzatoktól, és a vagyoni kérdések, de más, az önkormányzat hatáskörébe tartozó ügyek is, a megyei kormányhivatal és az önkormányzatokért felelős miniszter szoros irányítása alá tartoznak. Ennek keretében – a törvényességi felügyeleten kívül – adósságrendezési eljárást, vizsgálatot folytathatnak le a helyi önkormányzattal szemben, töle adatokat kérhetnek be, ellenőrzik a pályázattási rendszerét, jelentést kérhetnek, javaslatot tehetnek, végső esetben a kormányhivatal felhívást intézhet a helyi önkormányzathoz, illetve, ha ez eredménytelen, akkor összehívhatja az önkormányzat képviselőtestületének ülését, és bírságot is szabhat ki rá. Lényeges az új jogi szabályozásban, hogy amíg a jegyzőt korábban a képviselőtestület nevezte ki, és munkajogi szempontból gyakorlatilag elmozdíthatatlan volt, jelenleg a polgármester jogosult kinevezni, és köztisztviselői jogviszonyát indoklás nélkül felmondhatja. Ez azért jelentős korlátozás az önkormányzati autonómia szempontjából, mert korábban a jegyző – függetlenségéből adódóan – a szakmaiságot, a törvényességet, a pártatlanságot képviselte, most viszont a polgármesternek, és nem a helyi közösségnek tartozik felelősséggel. A polgármester pedig politikai alapon választott tisztségviselője az önkormányzatnak.

A helyi önkormányzatok hatáskörének szűkítésével párhuzamosan, a hatósági feladatok tekintetében is lényeges centralizációs törekvések figyelhetők

meg. A megyei és fővárosi szinten létrehozott kormányhivatalok szervezeti egységét képező járások szervezetébe és hatáskörébe kerültek a korábban központi irányítású, dekoncentrált szervezetként működő, szakigazgatási feladatokat ellátó szervek területi szervei, a rendvédelmi szervek és az adóhatóság kivételével. Ezek a szakigazgatási szervek: a mezőgazdasági, erdészeti, igazságügyi, ingatlan-nyilvántartási, élelmiszerhatósági, egészség- és nyugdíjbiztosítási, munkaügyi, népegészségügyi, fogyasztóvédelmi, mérésügyi, közlekedéshatósági és rehabilitációs feladatok.

A járásokhoz kerültek át olyan feladatok is, amelyeket a kormány nem önkormányzati, azaz helyi érdekeltségű közigazgatási ügynek tartott, hanem államigazgatásinak, mint pl. a szociális, gyámügyek, építéshatósági feladatok, amelyek önkormányzati hatáskörből kerültek át a járások hatáskörébe. A járási és fővárosi hivatalok első fokú közigazgatási hatósági feladatokat ellátó szervek, de a kormányhivatal vezetője, a kormány megbízott szoros irányítása alatt állnak, ezen kívül pedig a felettes szakigazgatási szervek is ellátnak szakmai felügyeleti jogokat. A járás, mint közigazgatási területi egység, a magyar közigazgatás történetében sok évszázados múltra tekint vissza. A járások a történeti források szerint a XII. században jöhettek létre, és elnevezésük arra utal, hogy a korabeli közlekedési eszközökkel egy nap alatt be lehetett járni. Egyébként a járás, mint közigazgatási szerv, a királyi vármegye része volt, és bizonyos közigazgatási feladatokat látott el, mint például adóbeszedés, adóösszeírás, igazságszolgáltatás, stb. A járások területe és feladatai az idők során változtak, de a lényeg, hogy saját hatáskörük volt, közigazgatási feladatokat láttak el, és ehhez a korabeli közigazgatás hivatali apparátust is adott. A járásokban ekkor már volt hivatal, főjegyző, főszolgabíró stb. is. A járások azonban nemcsak közigazgatási szervezetek voltak, hanem egy-egy helyi kulturális közösség földrajzi egységei is. A járásokat csak a Tanácsköztársaság idején, majd egy rövid ideig – az 1950-es években – szüntették meg végleg.

A járási rendszer létrehozásának indoka 2010-ben az volt, hogy szétválassza az önkormányzati és államigazgatási feladatokat, és ez utóbbit egy terüle-

ti szerv, a járás hatáskörébe helyezze. Ezzel a reform hatékonyabbá kívánta tenni a helyi és területi közigazgatást, azzal, hogy egyszerűsítette a szervezetrendszer, és közelebb hozta az ügyintézés az állampolgárokhoz. Mindezzel párhuzamosan azonban egy centralizációt is végrehajtott, amelyre a kormány reformprogramja a döntések gyors és hatékony megvalósításának feltételeként tekintett. Vannak olyan vélemények, amelyek szerint a járási rendszer kialakításával a közigazgatás nem lett sem egyszerűbb, sem alacsonyabb költséggel működő, és a cél nem volt más, mint a helyi önkormányzati hatáskörök kiürítése, ezzel együtt az állam helyi befolyásának növelése.

Izgalmas kérdés, hogy a sok évszázados magyar hagyománnyal rendelkező járás tehető-e, és ha igen, akkor hogyan, a jelenkori közigazgatási rendszerben egy olyan területi közigazgatási egységgé, amelyik képes megvalósítani a kormányprogramban lefektetett célokat. Ezzel kapcsolatos következtetések levonásához azonban még nem áll rendelkezésre elegendő tapasztalat.

Fazekas István
Helyzetkép

Este van megint,
szelíden hullámozó,
tűzcsiholó este.
A szívárványt is kidöntő
szárnyainkat szögre akasztjuk,
lemossuk arcunkról a
farkasok vérét,
ellenségünk húsát
kiköpjük a szánkából.
Ölelkezünk és csókolunk.
Alvó gyermekeinket betakarjuk,
s míg a tűzhely fölött
őseink árnyékai
sorra fellobogznak,
a konyhagőzben
emberré válunk újra.

EGY BARÁTSÁG KRÓNIKÁJA: JÓKAI ÉS PETŐFI

Vég helyi Balázs

„Miért szeretsz te engemet...”

A régi közhelyet, mely szerint bajban ismersz meg az igazi barát, fenntartá-sokkal tudom csak elfogadni. A bajban sokkal inkább az emberség mutatkozik meg, míg a barátság a mindennapok csodája. Alapja a kölcsönös rokonszenv és a bizalom, hogy jóban és rosszban egyaránt számíthatunk egymásra. Ép-pen ezért, miközben a baráti segítséget természetesnek vesszük, a barátunkban csalódni legalább olyan, vagy néha még fájdalmasabb élmény, mint a szerel-münkben.

Írók, költők, művészek esetében a ba-rátság legmagasabb szintű megnyilvánulása az, ha kölcsönösen segítik egy-mást biztatással, kritikával, diszkrét közbenjárással vagy nyilvános dicsé-rettel, továbbá ha a másik sikerének is irigység vagy haszonlesés nélkül tud örülni a pályatárs. Már csak azért is, mert az emberség és a nemzet kultúrá-ja gazdagodik minden remekmű által, és mi más lehet egy művész célja, mint hogy gyarapodjon a világ szellemi élete és megőrződjön vagy helyreálljon an-nak lelki egészsége. Ilyen önzetlen ba-rátságot és pályatársi tiszteletet tüköröz-nek Bartók Béla sorai Kodály Zoltán-ról: *„Nem azért becslőm Kodályt mint a legjobb magyar zenészt, mert barátom, hanem azért lett egyetlen barátomám, mert (nagyszerű emberi kvalitásaitól elte-kintve) a legjobb magyar zenész.”* (1921)

Ha tartósságában nem is, de mélységé-ben mindenképpen hasonló volt Petőfi és Jókai barátsága. Egymás művésze-tének tisztelete és egymás személyének szeretete egyformán erős szálak voltak kettejük kötelékében. Művekben is bizonyosság adtak erről. Idézzünk el-sőként Petőfinek *Jókai Mór*hoz címzett költeményéből:

„Miért szeretsz te engemet, Kit annyian gyűlölnék? S én, aki annyit gyűlölök, Téged miért szeretlek? (...)

Nem hiszek én már senkinek, Nincs senkiben bizalmam, Mert életemben sokszor, ah, Oly sokszor megcsalattam. Bizalmam várni foglujgottattk, Ledöntötték az emberek; Romjai között egy ép oszlop van: Te állsz ott... csak te... magadban... Téged le nem dönthetnek.”

A vers 1845 őszén keletkezett, és először a Pesti Divatlap december 11-ei számá-ban jelent meg. Petőfi huszonkét éves múlt, Jókai húsz. Mindketen elköre-lezték magukat az irodalom mellett. Petőfi, színészi ambícióit félretéve, már országosan ismert költő, olyan remek-művek szerzője, mint a *János vitéz*, *A helység kalapácsa*, *Az alföld* vagy *A füstbe ment terv*. Jókait még váratta az igazi si-ker. Ideje nagy részét jogi tanulmányai töltötték ki, de szorgalmasan írt, és az ő művei sem maradtak visszhangtala-nok: *A zsidó fiú* című drámája 1843-ban a Magyar Tudományos Akadémia pályázatán dícsértben részesült, az Életképek pedig 1845. szeptember 20-ai számában közölte *A Nepean-sziget* című, nagy feltűnést keltő elbeszélését.

Célja ugyanaz volt, ami Petőfinek már sikerült: bebizonyítani családjának és környezetének, hogy az irodalomból is meg tud élni. Ez akkoriban nagy szó volt, akárcsak ma...

A fent idézett vers kapcsolatuk időren-di metszéspontjában született: kettejük ismeretsége négy évvel korábban, 1841-ben kezdődött, és négy évvel később, miután a forradalmi idők hevében meg-szakadt, 1849 nyarán, Segesvár mezején visszavonhatatlanul véget is ért. Ennek a nyolc esztendőnek a vázlatos történe-tét szeretn megidézni és értékelni ez az írás, két zseniális irodalmár viharos szakítással végződő, de addig kölcsö-nös rokonszenven alapuló és egymást kölcsönösen termékenyítő barátságán keresztül.

Esszémben végigkövetem kapcsolatut-kat az iskolai évektől egészen a forrada-lom lázas időszakáig, szót ejtek Petőfi utóéletéről, amelyet Jókai is nagyban formált, és megvizsgálok kettejük kapcsolatát a különböző indítatások, műveik egymáshoz való viszonya és sze-mélyiségük néhány jellegzetességének összehasonlítása révén. Mindehhez se-rátságot és pályatársi tiszteletet tüköröz-nek Bartók Béla sorai Kodály Zoltán-ról: *„Nem azért becslőm Kodályt mint a legjobb magyar zenészt, mert barátom, hanem azért lett egyetlen barátomám, mert (nagyszerű emberi kvalitásaitól elte-kintve) a legjobb magyar zenész.”* (1921)

„Szabadon tenyészik”

A Pápai Református Kollégium Ma-gyarország egyik legfényesebb múltú is-kolája, nyitott szellemű, a szegényebb és a más vallású diákokat is mindenkor be-fogadó és kiművelő alma matere – híven jelmondatához: *Szabadon tenyészik...*

Az 1531-ben alapított intézménynek különösen a humán tudományok, a művészet, az irodalom terén köszönhet sokat a nemzet, hiszen Csoóri Sándor, Nagy László és Rab Zsuzsa ugyanazo-kat a termetet és folyósókat koptatta a huszadik században, mint a megelőző-ben Jókai Mór és Petőfi Sándor. Szel-lemi-lelki fejlődésükhöz, tehetségük kibontakozásához nagyban hozzájárult a kollégium nemes legkőre.

Itt szilárdult meg Petőfiben az elha-tározás, amelyről a *Dalforrás* című ver-sében ír:

„Költőnek lenni isteni, Én is költő leszek! Varázserővel szívemet E vágy szállotta meg.”

Itt írta első, nyomtatásban megjelent versét, *A borozót* is, 1842 áprilisában. A költemény az Athenaeum 1842. má-jus 31-i számában látott napvilágot. Itt használta először – Petrovicsról magya-rosítva – a Petőfi nevet.

Ugyancsak itt gyökerezik barátsága Jókay Móriccal, aki később az ő biza-tására vette föl a – Tóth Lőrinc által is szorgalmazott – Jókay Mór írói nevet, majd a nemesi y-t a köznépi i-re cserélve lett végül Jókai Mór.

Első találkozásukra Jókai így emléke-zett: *„Mikor Pápan találkoztam vele leg-először, az egy sáros, esős időben történt, egy sikátorban jött rám szemközt, kopott kurtá köpönyeg balavány arca elé húzva;*

mindig olyan nagy, rohamos léptekkel járt, mintha valakit üzne, s nem szokott a szemével keresni senkit. Egy diáktár-sam rákiáltott: Hová, bús hazafi? Nem felelt semmit; félre taszított az útjából s odább ment.” Ezt *Az én kortársaim* című kibontakozásához nagyban hozzájárult a kollégium nemes legkőre.

Szintén *Az én kortársaim*ban meséli el az egykori diáktárs Petőfinek azt a tréfáját, amikor a Tarczy Lajos vezette önképző társulatban felolvasta Vörösmarty Szó-zatát – egy kisit máséppé, mint ahogy „illert” volna: *„űgy, mint Tallörösy Ze-bulon: árvavármegyei kiejtéssel”*. A pro-dukció nem aratott osztatlan sikert, de a rosszul elsült tréfát előbb-utóbb felel-tették saját, egyre érettebb költeményei.

Itt kell megjegyeznünk, hogy Jókai, vér-beli regényíróként, a visszaemlékezései-noben is gyakran „regényesítette” a törté-néseket, legendákat teremtve, és ezáltal színesítve saját és kortársai életét, tetteit, szavait. József Artlla híres sorára utalva úgy is mondhatnánk: a mélyebb igazság kedvéért néha szabadon kezelte a való-ságot. Idézhetjük ezzel kapcsolatban Weber Antal magyarázatát is *Jókai Mór*

című kismonográfiájából: *„Valójában, Jókai nem volt az életrajzi dokumentáció művelője, ilyesmire alkatilag alkalmatlan volt. Mégem mondható, hogy el akarta ködösíteni a költőre, vagy bárkire vonat-kozó tényeket, valószínűleg az a helyzet, hogy Jókainak meglehetősen szelektív em-lékezete volt, amely bizonyos hatáselemek, effektivitás mentén működött, s mintegy ösztönösen kerekítette, stilizálta, esztéti-ai produkciommá szerkesztette benyomá-sait, élményeit, körülbelül olyan módon, ahogy szépirói tevékenysége során is tette.”* Éppen ezért kellő tisztelettel, egyszer-smind óvatosan kell kezelnünk Jókai emlékezéseit mint forrásokat.

Tény azonban, hogy korai próbálko-zásai után Petőfi Sándor Pápan érett költővé, itt ismerte meg nemcsak a ver-sírás fortélyait, hanem az olvasói-hallga-tói reakciók révén azt is megtapasztal-hatta, mi tetszik, és mi nem tetszik a közönségnek. Mindebben elévülhetet-len érdeme van annak a szellemi közös-ségnek, melynek Jókai Mór is oszlopos tagja volt. Emellett azt is tudjuk, hogy Jókai első nyomtatásban megjelent no-ben is gyakran „regényesítette” a törté-néseket, legendákat teremtve, és ezáltal színesítve saját és kortársai életét, tetteit, szavait. József Artlla híres sorára utalva úgy is mondhatnánk: a mélyebb igazság kedvéért néha szabadon kezelte a való-ságot. Idézhetjük ezzel kapcsolatban Weber Antal magyarázatát is *Jókai Mór*

„Üdvezellek, ifjú pályatárs...”

Az 1842-es iskolai év befejeztével Jó-kai hazament Komáromba, ahol Petőfi és unokatestvére, a szintén pápai diák Orlay Petrich Soma is meglátogatták őt. Itt mélyült el igazán barátságuk. Jó-kait ezután Kecskeimetre küldték szülei jogot tanulni. Petőfi mint színész szin-tén Kecskeiméten tartózkodott, ami-kor 1843 januárjában Jókai megkérte őt, hogy másolja le *A zsidó fiú* című, Fortúnátus Imre történetét megidé-ző drámáját. A darabot egy pályázatra szánta a szerző, és a kiírás szerint idegen kéz írásával kellett benyújtani. Jókai tisztességes honoráriumot szánt ezért a sanyarú helyzetben lévő színész-költő-nek, aki azonban a díjazást visszaara-stította. Jókai, aki ekkoriban legalább olyan lelkesen gyakorolta a képzőművé-zetet, mint az irodalmat, hálóból lefes-tette őt. A kisméretű olajfestmény vi-olaszín, sárgagombos frakkban örökíti meg az ifjú poétát.

Jókai íróvá avatásában jelentős szerepe volt Petőfinek. Bevezette őt irodalmi körökbe, véleményr mondott munkái-tel című lovagkori történet, melynek címzetve saját és kortársai életét, tetteit, szavait. József Artlla híres sorára utalva úgy is mondhatnánk: a mélyebb igazság kedvéért néha szabadon kezelte a való-ságot. Idézhetjük ezzel kapcsolatban Weber Antal magyarázatát is *Jókai Mór*

Pápa híres kollégiuma így alapozta meg két író barátságát és indította el őket külön-külön is a halhatatlanság felé.

baráti érzelmek és a pályatárs tehet-ségében való bizonyossága mellett tehát a híúsága is szerepet játszottat a Jókai-nak nyújtott kisebb-nagyobb gesztu-sokban.

1845 nyarán, Komáromban született meg az első Jókai-regény, a *Hétközna-pok*. Mikszáth Kálmán emlékezése sze-rint, miután Jókai átadta neki a kézira-tot, Petőfi egy Kigyó utcai kocsmában *„agya-főbe dicser**t**e a regényt, újságol-ván, hogy azt megmutatta Vahotnak is, aki szintén el volt ragadtatva s mindjárt leküldött belőle egy mutatványt a legkö-zelebbi számr**a nyomdába”*. (Az idézet-ben Vahot Imréről és a Pesti Divatlap-ról esik szó.) Ez a jelenet is jól példázza Petőfi segítőkészségét. A regény végül, teljes terjedelmében, 1846-ban jelent meg, és szerzőjének olyan sikert hozott, hogy nyugodtan cserélhette föl az ügy-védke*dést a regény- és újságírá**sra.*

Petőfi Sándor 1845 szeptemberében avatta Jókai Mórt a nyilvánosság előtt is íróvá *Egy március 15-ke. Eredményei olyanok*, amely így kezdődik:

„Üdvezellek, ifjú pályatárs, Pályatársam s szeretett barátom! Egykor én terelad jóselék, S jóslatom most teljesedni látom.

Láttam egykor egy kis felleget, S megmondtam, hogy ebből fergeteg lesz, E kicsiny felhőske te valál, És most villámterhesen közelgesz.”

Petőfi, a két évvel idősebb és már be-futott pályatárs patrónusi szerepben láttatja magát, s valójában az is volt, ugyanakkor a költemény zárásában nemcsak maga mellé, hanem magával azonos rangra helyezi patronáltját:

„Fölléptél. S ez engem megújít, Hogy a sorompók közt ketten állunk. Most, barátom, hadd legyen Győzedelmünk vagy vitéz halálunk!”

Petőfiből ebben a versben is a próféta szót. Valóban – emberként és íróként – „megújították” egymást, együtt álltak a sorompók között, és együtt is törték át azokat. Petőfinek ez vitéz halálába került.

Jogot a szerzőnek, jogot a népnek

Barátságuk 1846 márciusában, a Tizek Társasága révén vált intézménysé. Jókai az *Életemből* című, 1898-as mun-kájában így fogalmaz: *„Ekkor egy eszme villant meg Petőfi agyában: írói társulási terv. Minek minekünk mindig másoktól függünk? Egyesüljünk egy célra mind s adjunk ki magunk egy közlönyt. És az-után kötelezzük magunkat egy évig nem írni se**hová, mint egyedül saját közlö-nyünkbe.”* A megállapodást tíz fiatal szerző írta alá: Bérczy Károly, Degré Alajos, Jókai Mór, Kerényi Frigyes, Lisznyai Damó Kálmán, Obernyik Ká-roly, Pákh Albert, Pálffi Albert, Petőfi Sándor és Tompa Mihály.

Szellemében és részben személyi össe-telezésben is a márciusi ifjak előzménye ez a társaság, azonban ekkor még nem politikai, hanem irodalmi célok érdeké-vel és előfordult, hogy publikációs té-mén is segített neki. Lévén mindössze két évvel idősebb, neki is közeli emléke volt Bajza és Vörösmarty támogatása, így nyilván hatványozott öröm lehetett számára, hogy immár ő is segíthet egy fiatalabb pályatársnak az indulásban. A

adóknak, és rajtuk keresztül jut el a ter-mék a vevőkhöz, vagyis az olvasókhöz. A bevételből tehát a szerzőknek arányos részesedés jár. Amennyiben a viszont-eladó nem viselkedik korrekt partner-ként, maguknak a termelőknek kell át-venni a viszonteladók szerepét. A Tizek Társaságát lényegében az első magyar irodalmi szerzői jogi mozgalomnak kell tekintenünk.

Pesti Füzetek néven szerettek volna lapot indítani, ehhez azonban nem kaptak hatósági engedélyt, céljaik vé-gül mégis megvalósultak, miután az Életképek című lap addigi szerkesztője, Frankenburg Adolf 1847-ben Bécsbe költözött, és a folyóiratot – nem kis ne-hézségek árán – rájuk hagyományozta. A főszerkesztő Jókai Mór lett, munka-társai és szerzői között ott találjuk – Pe-tőfi és Tompa mellett – Arany Jánost és Vörösmarty Mihályt is. Petőfi azt is vállalta, hogy minden lapszámba két verset ad, és tartva magát ígéretéhez, máshol nem publikált.

Az Életképek rövid idő alatt Magyaror-szág egyik legnépszerűbb folyóirata lett. Sokszínűsége, aktualitása és színvonal-ga ismeretében nyugodtan mondhatjuk: megérdemelten. Az aktuálpolitikától a népeleten át a kortárs magyar és vi-lágirodalomig terjedt a szerkesztőség figyelme. Mottóként a francia forra-dalom hármas jelszavát vették kölcsön: *Egyenlőség, szabadság, testvériség!* Nem véletlen tehát, hogy az Életképek a for-radalomnak is fontos fórumává vált.

Jókai és Petőfi együttműködése rend-kívül harmonikus volt ekkoriban. A magyar irodalom kisebb-nagyobb műveiből, mint a kira-kó darabjaiból egy nagy tájkép, egész történelmünk képe kirajzolódik. Nem a történelemlönyvek száraz tényközlé-sének módján, hanem a korhangulat és a korszellem elevenebb nézőpontjából. Gondoljunk csak a korai időkbl Janus Pannonius mandulafa-allegóriájára vagy Balassi Bálint vitézeker buzdító soraira, a huszadik századból pedig Ady Endre, József Artlla, Márai Sán-dor, Németh László, Illyés Gyula, Sütő András és mások történelmet faggató és a magyar társadalom aktuális gondja-ival foglalkozó költészetére, prózájára.

A tizenkilencedik század legjelentő-sebb magyar íróit és költőit szinte ki-vétel nélkül foglalkoztatták a múlt és jövőndő nagy kérdései. Gondoljunk csak Berzsenyi Dániel, Kölcsy Ferenc, Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály, Eötvös József, Arany János műveire, amelyek a reformkor, a szabadságharc, a Bach-korszak légkörében idézték meg a régmúlt időket, firkészték a jövő táv-latait és buzdították a közösséget a je-lenben való helytállásra. Elég, ha csak Kölcsy *Huszár*ának híres záró sorait idézzük:

„Messze jövőmővel komolyan vess össze jelenkort;

Hass, alkoss, gyarapits: s a haza fényre derül!”

....rabok tovább nem leszünk”

1848. március 15-e a magyarok legna-gyobb győzelme, éppen ezért legszebb, mindenki által megbecsült ünnepe. Egy vértelen forradalom, amely nem-csak Tácsics Mihályt szabadította ki bu-dai börtönéből, de a nyomdagépeket is felszabadította a cenzúra alól, és cse-lekvő, büszke nemzeté formálta Pest és az ország lakosságát. A közös cél: a polgári és a nemzeti jogok kiterjesztése.

A forradalom előkészítői és kirobban-tói a pesti fiatalok voltak. A márciusi

ifjak parányi tűzmagja felhevítette az egyetemistákat, és az egyre növekvő tömegben azon egyszerű polgárok lel-ke is lángra gyúlt, akik talán soha nem akartak forradalmárok lenni. Együtt kiáltották a tömeggel:

„A magyarok istenére Esküszünk, Esküszünk, hogy rabok tovább Nem leszünk!”

„Kora reggel az ifjak kávéházába siet-tem” – így kezdődik a nap krónikája Petőfi Sándor naplójában, ahol részletes leírást kapunk a Jókai fogalmazta 12 pont és Petőfi *Nemzeti dalának* fogad-tatásáról előbb a kávéházban, majd az orvosi, a mérnöki és a jogi egyetemnek hallgatóinak körében. A költő beszám-mol róla, mint foglalták le a sajtót Lan-derer és Heckenast nyomdájában, majd beszámol a Nemzeti Múzeumnál lezaj-lott tízezres népgyűlésről, a Városháza előtti eseményekről és Tácsics kisa-zabításáról is. Végül így összegez: *„Ez volt március 15-ke. Eredményei olyanok, melyek e napot örökre nevezetessé teszik a magyar történelemben.”* Tegyük emellé Jókai emlékezésének zárómondatát is: *„Mit más népek karddal vittak ki ma-guknak, azt e nép puszta kézzel, csupán szent lelkesülésének tüze által, egyetértve, ellenét nem legyőzve, de megértítve, tette magáévá.”* A nap főhősei, Petőfi Sándor és Jókai Mór barátokból és szövetségse-sekből immár harcostársakká váltak.

A magyar irodalomnak kezdetektől sajátosságá, hogy párbeszédben áll a történelemmel és reagál az aktuális tár-sadalmi helyzetre. A magyar irodalom kisebb-nagyobb műveiből, mint a kira-kó darabjaiból egy nagy tájkép, egész történelmünk képe kirajzolódik. Nem a történelemlönyvek száraz tényközlé-sének módján, hanem a korhangulat és a korszellem elevenebb nézőpontjából. Gondoljunk csak a korai időkbl Janus Pannonius mandulafa-allegóriájára vagy Balassi Bálint vitézeker buzdító soraira, a huszadik századból pedig Ady Endre, József Artlla, Márai Sán-dor, Németh László, Illyés Gyula, Sütő András és mások történelmet faggató és a magyar társadalom aktuális gondja-ival foglalkozó költészetére, prózájára.

A tizenkilencedik század legjelentő-sebb magyar íróit és költőit szinte ki-vétel nélkül foglalkoztatták a múlt és jövőndő nagy kérdései. Gondoljunk csak Berzsenyi Dániel, Kölcsy Ferenc, Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály, Eötvös József, Arany János műveire, amelyek a reformkor, a szabadságharc, a Bach-korszak légkörében idézték meg a régmúlt időket, firkészték a jövő táv-latait és buzdították a közösséget a je-lenben való helytállásra. Elég, ha csak Kölcsy *Huszár*ának híres záró sorait idézzük:

„Messze jövőmővel komolyan vess össze jelenkort;

Voltak, akik a művekkel nemcsak tu-dósítottak a korról, hanem formálni is tudták azt. A leghatásosabban aligha-nem Petőfi Sándor, akinek két köl-teménye közöttlenül beleszólt a történelem alakulásába. *A Nemzeti dal* mellett ilyen a közvetlenül előtte, 1848. márci-us elején született *Dicsőesés nagyurak*. Ennek a versnek megkerülhetetlen

szerepe van a jobbágyszabadtásban. Abban a korban ugyanis a költészet még hatni tudott a hatalom birtokosa-ira. Már a vers felütése is életveszélyes fenyegetéssel ér fel:

„Dicsőesés nagyurak, hát Hogy vagytok? Viszket-e ugy egy kicsit a Nyakatok?”

A szavazás előtt el is terjedt a köztük kaszájú jobbágyok ezreivel várakozik a döntésükre Rákos mezején: megszavaz-zák, avagy elvetik a jobbágyszabadi-tást. Megszavazták. Hogy ebben meny-nyi szerepe volt az idők szellemének, a követek belső meggyőződésének és Pe-tőfi versének, az maradjon a történelem nagy kérdéseinek egyike, mindenesetre tény, hogy egy költő szava akkoriban nem maradhatott hatástalan. Ha nem követi Zrínyi Miklós példáját, aki a pennán túl szablya élivel is írni akar-ta örök hírnevét, akkor az ország csak egy gyenge katonával lett volna szegé-nyebb, ellenben egy korszakalkotó és -ábrázoló költővel gazdagabb.

Jókai korabeli publicisztikájából is so-kat megtudhatunk a forradalomról, és az ő írásai sem maradtak visszhangta-lanok. Szózatot írt a magyar nőkhöz, hogy segítsék és támogassák a szabad-ságért küzdő férfiakat; összefogásra szólította fel a különböző forradalmi csoportok tagjait, ugyanakkor nem hallgatta el saját véleményét sem; buzdított és emlékeztet, tudósított és elem-zett. Akárcsak Petőfi, Jókai is kilépett a be-tűk récsai mögül. Írásai mellett nagy hatása volt lapszerkesztői tevékenysé-gének: ő szerkesztette (1848 áprilisától Petőfivel közösen) a forradalom egyik legfontosabb fórumának számító Élet-képeket, később az általa elindított Esti Lapokat, majd 1848 decemberétől a Pesti Hírlapot is. Mindhárom újság komoly viták színtere és ösztönzője volt. Gyakorlati feladatokat is vállalt, így például Kossuth kísérletének tagja-ként segédkezett az alföldi népfelkelés szervezésében, és ő vitte a kegyelem híretét a szabadságharc szolgálatába álló Rózsa Sándornak, sőt: Windschgrätz közeledtének hírére 1848 végén Jókai és felesége együtt lapotolták a földet a sáncot áso pesti nép körében. Vásonra kívánczó tablókép.

Husz év múltán Jókai, az események csak Berzsenyi Dániel, Kölcsy Ferenc, Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály, Eötvös József, Arany János műveire, amelyek a reformkor, a szabadságharc, a Bach-korszak légkörében idézték meg a régmúlt időket, firkészték a jövő táv-latait és buzdították a közösséget a je-lenben való helytállásra. Elég, ha csak Kölcsy *Huszár*ának híres záró sorait idézzük:

„Messze jövőmővel komolyan vess össze jelenkort;

Hass, alkoss, gyarapits: s a haza fényre derül!”

1848. március 15-e forradalmának záróakkordja Katona József *Bánk bán* című, addig betiltott tragédiájának előadása volt a Nemzeti Színházban. Az előadást több intermezzo is félbe-szakította: Egressy Gábor elszavalta *a Nemzeti dalt*, elhangzott továbbá *a Himnusz*, a *Szózat* és a *Rákóczi-induló*

is. Jókai Mór is feltűnt a színpadon, zakójának hajtókájára Laborfalvi Róza színésznő tűzte föl a kokárdát. Ez volt kettejük első találkozása és itt kezdő-dött szerelmük is.

A színésznő nyolc évvel idősebb az írónál, ráadásul egy törvénytelen gyer-mek édesanyja is volt. (Az apa a kor ünnepeit színesíte, Lendvay Márton.) Nem véletlen tehát, hogy sokan rossz szemmel néztek bontakozó kapcsola-tukra, így a radikális politikai nézetei mellett a párkapcsolatok terén konzer-vatív elveket valló Petőfi is. Előítéletét valószínűleg vándorszínészi évei során szerzett tapasztalata is táplálta némely korabeli színésznők erkölcseiről.

Ahogy a szerelem egyre komolyabbá vált, úgy egyre több lett a sűrlődés is a lakótársak között. Petőfi ki akarta jó-zanítani barátját, rávilágítva e viszony várható negatívumaira, ez azonban eleve kudarcra ítélt próbálkozás volt, s emellett szakítópróba is, hiszen egy szerelmest kívülről szakításra bírni majdnem lehetetlen vállalkozás. Ahhoz a szerelmesek között kell valaminek történnie. A szakítópróba tehát nem Jókai és Laborfalvi Róza, hanem Jókai és Petőfi kapcsolatában állt be. A tart-hatatlan Dohány utca miatt nyilvános Jókai elhagyta a Dohány utcát, és Laborfal-vi Rózához költözött. Petőfi azonban nem nyugodott bele a történtekbe, ezért szövetséget kötött Jókai édes-anyjával. Jókayné, hogy rendet tegyen, Eszter lánya kíséretében Pestre utazott. Mikszáth Kálmán idézem: *„A hölgyek Pestre érve a Fehér Hattyúba szállottak, s oman Petőfi keresték fel a Dohány ut-cában, hogy az segítségükre legy**en. Petőfi készséggel ajándékozott, s elvezette őket Jókai szállására a Hatvani utcába, ahol anya és fia között kínos, szívcsagató je-lenet játszódott le.”* Az anya kemény sza-vakkal becsmérlete a „vén” színésznőt, a fiú pedig föllázadt a szülői önkény ellen. Petőfi való viszonya ezután visszavonhatatlanul elmrésesedett.

Magánügyekben, ahogy a jelen-, úgy az utókor sincs fölhatalmazva az ítéletal-kotásra, meg akkor sem, ha történelmi személyiségek magánügyéről van szó. Ennek ellenére – baráti feltés és erkölcsi megfontolások ide vagy oda – érthető Jókai felháborodása Petőfi szervezkedé-se miatt.

Jókai augusztus 29-én feleségül vette Laborfalvi Rózát, és a nő haláláig, har-mincnyolc éven át élete eleinte boldog, később családi viszályoktól terhelt há-zasságban. Tény azonban, hogy felesége kritikus helyzetekben önzetlenül segí-tette az írót, határozottságá erőt adott neki a szabadságharc hónapjaiban és utána is. *„Ő volt lelkemben az acél”* – írta róla halála után.

Bár viszonyukat ekkor már nem ne-vezhetjük barátságnak, de továbbra is szerkesztőtársak voltak és egy nagy kö-zös ügy elkötelezettjei. Ezek az utolsó összekötő szálak is elszakadtak, amikor Petőfi Jókai tudta nélkül tette közé az Életképekben *Vörösmartyhoz* című költeményét. *Az ezt követő vita* immár a nyilvánosság előtt is egyértelművé tette barátságuk és szövetségük végét.

Az ügy előzménye az volt, hogy Vö-rösmartyt, akit – Petőfivel ellentétben – beválasztották a nemzetgyűlésbe, a többséggel együtt Kossuth kompro-

misszusra javaslata mellett szavazott a nemzeti hadsereg ügyében. A javaslat lényege abban állt, hogy a már meglévő csapatok esetében meghagyta a német nyelvű regulát, csak az újonnan felállók körében ragaszkodott a magyar nyelvhez. A mögöttes szándék az volt, hogy elkerüljék a dinasztialt való szakítást, Petőfi azonban úgy vélte (és ebben a történelem igazolta őt), hogy a szakítás amúgy is elkerülhetetlen, ezért a lépést árulásnak tartotta. Valójában egy hiábavaló, de józan realpolitikai döntés volt, ami az ő radikalizmusától idegen, és különösen fájtn neki, hogy atyai mestere, a *Szózat* költője is a többség pártjára állt.

Augusztus 22-én írta meg a verset, amely az Életképek 27-i számában lártott napvilágot. Jókai, lévén két nappal az esküvője előtt, elutaszott, így a lap szerkesztésben sem tudott részt venni. Petőfi annál inkább. A verset előbb elküldte Vörösmartyanak, majd – rövid jegyzettel ellátva – közzé is tette. Az egész költemény egy kiméltelen vádirat. Még a *Szózat* titlességét is kétségbe vonja a költő, az utolsó versszakban pedig így ír:

„*Ki hitte volna? én nem bittem,
Hogy neved is, e fényes név!
Hazádn' egén csak rövidlétű
Futócsillag volt, nem egyéb.
Omlojatok, szemem könyűi,
E lehallott szép csillagért!
Nem én tépem le homlokodról,
Magad téped le a babért.”*

A mellékelt jegyzetben pedig így fogalmaz: „*En érzem a legnagyobb fájdalmat, hogy erre kényszerülve vagyok, mert én szerettem, én tiszteltem legjobban Vörösmartyt mindazok között, kik őt valaha szerették és tisztelték, de eleimet még sokkal jobban szeretem és tisztelem, mint őt.*” Egyenes szavak, még ha túlzóak és talán igazságtalanok is. A költeményre és annak közzétételére adott válaszok hasonlóan egyenesek voltak.

Vörösmarty válasza a Kossuth Hírlapja szeptember 6-i számában jelent meg. Ebben először részletezi a nemzetgyűlési szavazás körülményeit, majd így folytatja: „*Bal idők szerencsétlensége, hogy kelletlenül ingerültebbek vagyunk s igazságtalanok a legjobb hazafiak s legjobb barátunk iránt is. S ebben nemcsak Petőfi vétkes, hanem gyakran mi magunk is, ki-két fiatalág nem ment. […] Ha a legjobb magyarok egymásban nem bíznak, ki lesz akkor, ki bizodalunkat megérdemli?*” Vörösmarty szerint ez a kis „*tollharcz*” nem borítja fel kettejük jó viszonyát. Lászlólag felülemelkedik sértettségén, de cikke végére azért ő is odabiggyeszt egy disztichont: „*Légy buzgó, de szerény, bíródnak még te kicsin vagy. I Elj, kiűzdj és munkáld s várd el ítéletedet.*” Vörösmarty tehát az írónia gyengéjével vágott vissza fiatal pályatársának.

Petőfi két nappal később, szeptember 8-án reagált erre, ugyancsak a Kossuth Hírlapjában. Tiltakozik Vörösmarty lenéző(nek vélt) hangja ellen, de maga is úgy véli, hogy ez a kis csörte nem veszélyeztetí emberi kapcsolatukat. Az idézett disztichon iróniájára iróniával felel: „*Nincs mit szólnom ellene, elismerem teljesen, ha azon érdemes táblabírói hiszemben él Vörösmarty is, hogy mindaddig kicsin az ember bírónak, míg nagy hasa nincs.*” Viszontválasza végén élete fő hitvallását fogalmazza meg: „*En magammal akarok békeben élni, nem a világgal.”*

Petőfi és Vörösmarty csörtéje már-már szelíd összezördülésnek tűnik ahhoz képest, ami a költemény közzététele után Jókai és Petőfi közt lezajlott. Jókai egy szerkesztői üzenetben (amit ő sem egyeztetett előre Petőfivel) gyakorlatilag elhatárolódott a téa: vers tartalmától úgyanugy, mint annak tudata nélküli közzétételétől. Nem ismeri el, hogy egy költőnek joga lehet ítéleznie költőtár-

sa fölött, ahogy azt sem, hogy a másik fél meghallgatása nélkül ítélet hozható bárki felett. „*Bár én is szeretem a magam elveit – írja –, de azért a más elveit is tiszteletben tartom.*” Petőfi sértődött viszontválszának végén jelzi, hogy év végéig tartó szerződésének lejártá után nem kívánja többé szerkeszteni az Életképeket.

Szeptember 6-án megírta utolsó levelét övezgye Jókay Józsefnéhez is, melyben a fia iránt érdeklődő édesanyának kertele- és nélkül kijelenti: „*Laborfalvi Mórictól nem sokat tudok, a régi barátság tökéletesen kettészakadt köztünk és örök időkre.*” Föhlánytorgatja azt is, hogy Jókai, aki cikkében Vörösmarty iránti hálátalan-sággal vádolta őt, neki sokkal nagyobb hálával tartozik, mint ő Vörösmarty-nak. De a legkeményebb mondatoknál is többet üzen a „Laborfalvi Móríc” elnevezés, hiszen még a nevétől, ezáltal személyes és írói becsületétől is megfosztja hajdani barátját.

Az irodalomórák közlhelye: Arany János kivéve Petőfiket minden barátjával sikerült összevesznie. Ha mindegyikkel nem is, tény, hogy Petőfi szél-sőséges és összeférhetetlen természete

Jókai, dühében és keserűségében, föllállt az asztal végén, és így szólt: „*En poharat emelek azokra a hősökre, akik a szabadságharc alatt még ezután el fognak esni.*” A döbönt csendet az átellenben ülő Petőfi törte meg: „*Köszönöm, pajtás, hogy rám köszöntötted a pohard.”*

valóban magában hordozta a nagy öleléseket ugyanúgy, mint a nagy összezördüléseket. Arany szerette volna, ha Jókai és Petőfi között helyreáll a béke. November 19-ei levelében ezt írja: „*Kibékült-e már Jókaival? Az oly furcsa kis processzus volt, hogy, kivált a posteriori, az ördög is nevetne rajta.*” Arany János bölcsessége azonban akkor és ott kevés volt a békéhez.

Mindez persze nem tartozik ránk, utódokra, akik abban a kiváltságos helyzetben vagyunk, hogy ismerhetjük nagy elődeink legsemélyesebb titkait is: Petőfi leveleitől József Attila pszichiátriai naplójáig. Ismerhetjük – dicsőségeik mellett – emberi gyarlóságaitak, gyengeségeiket, kudarcikatak.

Kettejük szomorú története azonban egyúttal szomorú magyar történet is, hiszen, Vörösmarty cikkére visszautalva, az ő megkeze vezetői nem bíznak meg egymásban és nem tudnak együttműködni, hogyan bízhatnak bennük a tömegek? És hogyan tudna az egész nemzet együttműködni és bízni egyik ember a másikban – válságos időkben és a mindennapokban?

Jókai, az emlékörző

Jókai Mór, immár élő klasszikusként, 1900. január 6-án, a Petőfi Társaság gyűlésén előadást tartott az Akadémia szertemében. Előadásának címe: *Utolsó találkozásom Petőfivel*. Jókai elbeszélése szerint ez az utolsó találkozás 1849-ben,

tétkban vették részt, számos variációt találhatunk. Például: Vörösmarty kezét fogott Petőfivel, Petőfi Arannyal, Arany Kiss Józseffel, Kiss József Adyval, Arany Babitsccsal, Babits Jlyessel, Illyés Csóó-ri Sándorral. Ez csupán egy lehetséges variáció. Arany és Kiss József helyébe – kiegyensúlyozott a kanyarokból – egyes-nesen Jókait is írhatjuk, hiszen az idős író 1902-ben, Nagyváradon találkozott és kezét nyújtott egy fiatal újságírónak, egyúttal szárnyát bontogató költőnek: Ady Endrének. Bár sok közös vonást nem láthatunk kettejük munkássága között, Ady olvasta és tisztelte Jókai-nál hamarabb született pályatársáról.

Az idő távlatából emlékei nemcsak stílizálódtak és némileg megszépültek, hanem mélyebb értelmüket is elnyer-tek. Jókai egyik legjobb korabeli értoje és ismerője volt Petőfi költészetének és költészete elterajzi vonatkozásainak.

Hogy Jókai mindezeket megírta és megrette Petőfi emlékére, azt mutatja, hogy életre szólóan magába zárta nem mindennapi barátságuk mindennap-jait, ugyanakkor nem hallgathatjuk el, hogy – akármí is történt utolsó ta-lálkozásukkor – mely fájdalommal s később (még ha ez nagyrészt nem az ő

És persze szólhatunk egyívású, egyszer-re fellépő és párhuzamos pályát befutó barátokról, akik, mindennapi örömeik és gondjaik megosztása mellett, magzat-vízről nedvesen ismerhették és bírálhat-ták egymás műveit is. Gondoljunk csak Kosztolányi Dező és Karinthy Frigyes legendás barátságára, kölcsönös ugra-tásaira, és hogy visszatérjek a fő témá-hoz, szintén legendák övezik körül Jókai Mór és Petőfi Sándor barátságát is.

Kettejük sokban hasonló és nagyon különböző alkatáról szólva először élet-rajuk egymásba nőv bozótosságban kell tisztást vágnunk. Pápan összeért útjaik nemcsak földrajzilag, de szociokultúrá-lisan is eltérő tájakról indultak. Petőfit, a szláv szülők gyermekét a néppel való azonosulása tette magyarrá, míg Jókai beazonosult a magyarságba. Jókai ma-gától érterődő magyarsága Jókai ma-gától megrázó vallomásokban rögzítette a nemzethez való tartozását, olykor, mint az *Élet vagy halál!* című versében, az életrajzi tényeknek is ellentmondva:

„*Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék eszemmel én,
Mert elhagytot, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt a föld kerekén.”*

Édesapja, Petrovics István jómódú, majd lecsúszott szerb mézsáros mester-ként él a köztudatban, az újabb kuta-tások szerint azonban ő is szlovák volt, akárcsak felesége, gyermekeinek édes-anya, a szlovák anyanyelvű eszlédlány, Hruz Mária. Vele szemben Jókai nemesi eredetű, értelmiségi családba született. Édesapja, Jókay József ügyvéd a szintén nemesi származású Pulay Máriát vette feleségül, és tőle született öt gyermeke, ötödikként éppen Jókay Móric.

Petőfi születélt idegen volt a művészet és az irodalom. Tóth Árpád szavaival „*a lélek balga fenyvzése*”. Az apa rossz szemmel nézte Sándor fiának színész-kedését és versei iránt se mutatott külö-nösebb érdeklődést. Az *Egy estém otthon* sorai is erről árulkodnak:

„*De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő-fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.”*

Jókay József ügyvéd ezzel szemben barátja volt az irodalomnak. Ahogy ő maga írta: „*Tisztelettel, még pedig kü-lönös tisztelettel viseltem hazánkuk minden jelesebb poetái lélekkel ékeskedő fiait eránt.*” Jókainak tehát nemcsak a magyar nemzethez tartozás, hanem a művészi tevékenység terén is akadály-talanabb volt az útja az elismertség felé.

A különböző családi indíttatású fia-talok a pápai kollégium légkörében elvileg egyenrangú fellé váltak, sőt: az idősebb és elismertebb jogán Petőfi még bizonyos fölényben is érezhette magát Jókaival szemben, de a pszichológiai közhely, miszerint a gyermekkori élmé-

nyek egész életünkre kihatnak, kapcsola-tuk mélyén végigkövethető.

Petőfi egész élete: lázadás a gyermek-kortól haláláig. Jókai, bár igazságérzete és felelősségstudata a helyén volt, ere-dendően nem volt lázadó alkat. A két magatartás közti különbség leginkább éles helyzetekben mutatkozik meg. Ilyen volt az ő életükben a forradalom és a szabadságharc. Hegedűs Gézát idé-zem: „*Petőfi élete ugyanúgy nem mond-ható el Jókai nélkül, ahogy Jókáié nem mondható el Petőfőé nélkül. Nemegyszer úgy tűnik, mintha úgy egészítenék ki egy-mást, mint az ellentétek, amelyeknek csak együtt van teljes értékük. A sziklászlárd, a nem alkuvó Petőfi mellett Jókai a min-den befolyásra érzékeny, a lágylelkű, az egyezkedésre hajlamos. Petőfi forradalmi álláspontja a szabadság vagy halál elve; Jókaié az érzék el, amennyit lehet. Petőfi mindenki számára fogalmazza az érzel-meket és a teendőt; Jókai megfogalmazza azt, amit a környezete érez és teendőnek tud. Petőfi a plebejus-demokrata, aki úgy antifundális, hogy tűlnék a polgáron is; Jókai liberális nemes, aki úgy antifu-dális, hogy egy nemesi hagyományokkal teljes polgári demokráciáról ábrándozzik.*” Bármennyire is legyszerűsítettnek, le-kerétkítennek tűnnek ezek a mondatok, az igazságtartamuk kétségbevonhatat-lan. Igazolja őket a két barát, a két író és népszónok forradalmi magatartása. Petőfi március 15-e után „nem enged a negyvennyolcból”, még leghűbb ba-rátjával és mesterével is vállalja a nyílt konfrontációt elvei érdekében. Emle-tetném újra azt a vélekedést, miszerint Arany János volt az egyetlen barátja, akivel soha nem különbözött össze. Ez nyilvánvalóan túlzás, voltak kivételek, mindenesre Petőfi személyiségejeyei között a 'konfliktuskzerűlő' jelzőt nem említhetjük.

Jókai, mint tudjuk, nem tartozott a ki-tővétele közé. Igaza lehet Hatvany La-josnak, aki *Igy élt Petőfi* című munká-jában így fogalmazott: „*Az ifjan kötött barátságok tragikuma, hogy miután a barátok formátlan jelleme idővel kifor-málódik, egyszerre csak azon veszik észre magukat, hogy nem illenek egymáshoz.”*

Jókai, a romantikus regényíró az élet-ben realitább volt a realista költő-ként elkönyvelt Petőfinél. Ő is, ahogy Széchenyi, ujjait a *kor üdöterére tevő, s* ha gyakran bizonytalan is volt annak lükütesde felől, jobban figyelt a körül-ményekre és a lehetőségekre, mint a radikális, kizárólag az észmére hall-gató Petőfi. Az objektív körülmények és subjektív helyzetértékelése szerint többször is változtatott álláspontján. Bár gyakran vitakozott szóban és írásban, konfliktuskzerűlő természete megóvta sok összetűközéstől. Mindez talán összefüggésbe hozható jogi vég-zettségével.

Jókai, a romantikus regényíró az élet-ben realitább volt a realista költő-ként elkönyvelt Petőfinél. Ő is, ahogy Széchenyi, ujjait a *kor üdöterére tevő, s* ha gyakran bizonytalan is volt annak lükütesde felől, jobban figyelt a körül-ményekre és a lehetőségekre, mint a radikális, kizárólag az észmére hall-gató Petőfi. Az objektív körülmények és subjektív helyzetértékelése szerint többször is változtatott álláspontján. Bár gyakran vitakozott szóban és írásban, konfliktuskzerűlő természete megóvta sok összetűközéstől. Mindez talán összefüggésbe hozható jogi vég-zettségével.

A történelem nagy kérdőjelei közé sorolhatjuk, hogy vajon mit szolt volna Petőfi ahhoz, hogy Jókai, évtizedekkel valószínűsíthető halála után, a kiegye-zést követően, úgy szolt Petőfiről, mint *a megvalósult szabadság és demokrácia hajdani prófétájáról*. Belenyugodott volna, idősödő fejfel, a kompromisz-musos békebe? Vagy nem alkudott volna, ahogy a híres Ady-cikk hirdette? Ez már az idők végezetéig költői kérdés marad. Ahogy az is kérdésőg az utókor számára, hogy megbeékelt-e a szíve Jókai iránt a segesvári ütközet előtt. A leg-nagyobb kérdésre pedig végképp nem tudjuk a választ: hogyan lelte halálát, és hol nyugszik azóta? Utóbbi kérdés-re sokan próbáltak már választ találni. Időről időre új elméletek születtek fel-

tételezett nyughelyét illetően, egészen a közelmúltig. A válszsal még adósak vagyunk. Mindenesre rögzítenünk kell, hogy a mendemondák után az első személy, aki nyíltan írt Petőfi eltűnésé-ről, aki nyilvánosan ki merte jelenteni segesvári halálának törvényszerűségét, az Jókai Mór volt.

Ha már hatásokról esik szó, kézenfekvő a kérdés: mennyire és miben hatottak egymásra – íróként? Irodalmi csemege lenne a szerző számára összehasonlító elemzést írni egy-egy műről vagy egy-egy motívumról, de feltűnő stilisztikai hatásokról nem beszélhetünk. Tema-tikai összecsengésekről annál inkább, ami természetesen, hiszen ugyanannak a kornak és ugyanannak az országnak a gyermekei voltak. Magyar és világ-irodalmi olvasmányaik, mintaképek között is szép számmal akadtak páru-hazmok.

Eltérő műnemben teljesedtek ki élet-műveik. A prózaíró Jókainak – néhány fiatalkori és alkalmi próbálkozást le-számítva – lírai életműve nincs. Ezel szemben az elsősorban lírikus Petőfi a próza és a dráma terén is jelentőst alkotott. Naplói, cikkei fontos kordo-kumentumok, az *Úti levelek* a magyar próza kiemelkedő teljesímenye. Szín-tén figyelemre méltó *A hóhér kötele* című 1846-ban közreadott Petőfi-re-gény. Szerelm és halál, vér és könny – a romantika nagy kliséi szövik át a bor-zongató történetet. Leginkább a francia romantikusok hatása érződik a művön. Jókai regényében szintén visszaköszönnek ezek az elemek, első, *Hétköznapok* című regényében különösen. Számos párhuzamot fedezhetünk fel a két mű között, de ez – az eszetleges Petőfi-hatást megengedve – leginkább a romantika szelleméből következnek.

Jókai Mór és Petőfi Sándor egymásra figyelő, de a különböző hatásokat saját költői és elbeszélői stílusukba oldó, szu-verén alkotók voltak.

„Beszél az írás”

Írásom eddig irodalomtörténeti for-rások rendszerezéséből, illetve a forrá-sokból leszárt következtetések meg-fogalmazásából építkezett. Hogy egy új szempontot is hozzáegyek kettejük kapcsolatának fölvezolásához, felkér-tem a neves grafológust, W. Barna Eri-kát, számos könyv és tanulmány szer-zőjét, nemzetközi konferenciák szerve-zőjét és előadójt: értelmezze személyi-ségüket és kapcsolatukat a kézirataik alapján, kitérve mind a hasonlóságok-ra, mind a különbségekre. Elemzésének főbb megállapításait foglalom össze, illetve idézem a következőkben.

W. Barna Erika a hasonlóságok sorában elsőként az erős anyai kötődést említi, szemben az apával való felszínesebb, konfliktusosabb kapcsolattal. Az erő-sebb női befolyásoltág később részben a nők és a női értékek tiszteletében, részben pedig a férfi felelősségének tu-datában nyilvánult meg a gyengébb nem felé – mindkettejük életében.

Személyiségük alapvonásairól így ír: „*Mindketten erősen érzelmi beállítottsá-giuk, szenvedélyes karakterűek voltak, Petőfi erősebben szavanginikus és kole-rikus-melankolikus temperamentumú, Jókai szavanginikus-kolerikus, a melan-kolikus elem nem mutatkozott nála. Eb-ből következően Jókai derűsebb, lelkeleg kiegyensúlyozottabb. Petőfi személyisé-gének melankolikus én-része borúlátás, depresszív tendenciákat, rejtett szorom-gásokat hordozott, valamint tökéletesség iránti vágyat, mely gondolkodást, finde-zőfikus gondolkodásmódot, de mind az a kolerikus jellemzőkkel társulva cselekvési akaratát vált – egy jobb világ megerem-tésének az ígéretével.*”

Bár mindkettejük kézirásában felfe-dezi az úgynevezett „lírai d betűket”, ami romantikus, lírai lénýűkre utal, a

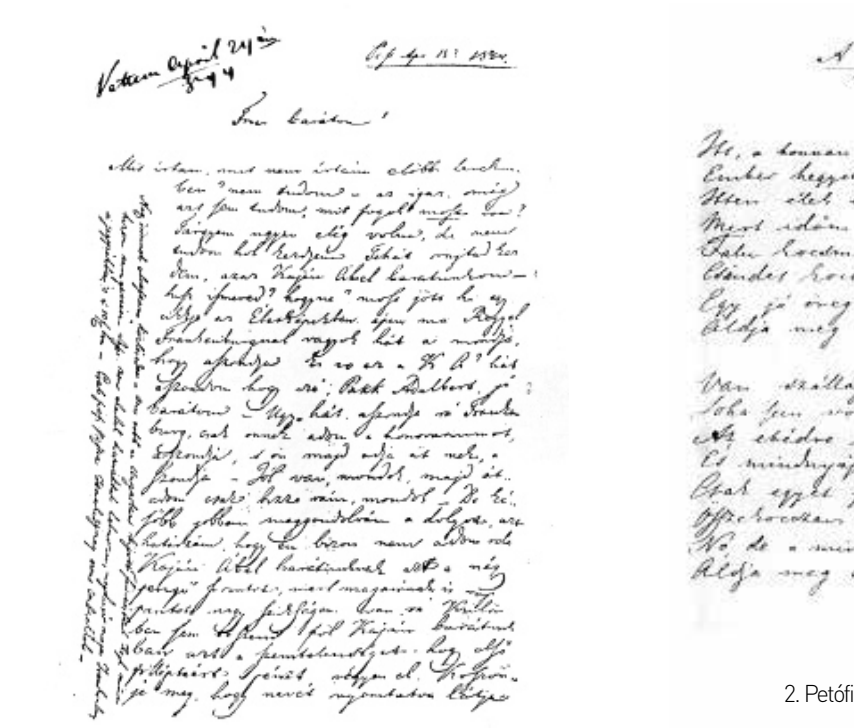
különbönlés is szembetűnőek. Jókai emocionálisabbnak, Petőfi intellektu-álisabbnak tűnik. Jókai személyisége több érzékiséget rejt magában, csábít-hatóbb, éppen ezért kompromisszum-készebb. A „merni vagy nem merni” rendszeres dilemmája lehetett, és ez gyakran ellentmondásos viselkedéshez vezetett. A földi örömok is fontosabbak voltak számára, mint az aszkerikusabb Petőfinek, aki egy eszme, egy nagy cél érdekében könnyebben le tudott mon-dani az elérhető örömökről, még akár az életéről is. Jókait a kényelemszeretet, az erős birtoklászvág az érzelki élvezetek vágya is visszatartotta attól, hogy a va-lóságban hössé váljon. Hősi ábrándjait csak képeleleteben, illetve regényalakja-in keresztül élte meg.

1847-es kézirataik alapján mindkét fiatalemberben megvolt a forradalmi lendület, Petőfi dinamizmusa azonban erőteljesebb, és sokkal inkább elvei és ideái vezérelték, mint a higgadtabb,

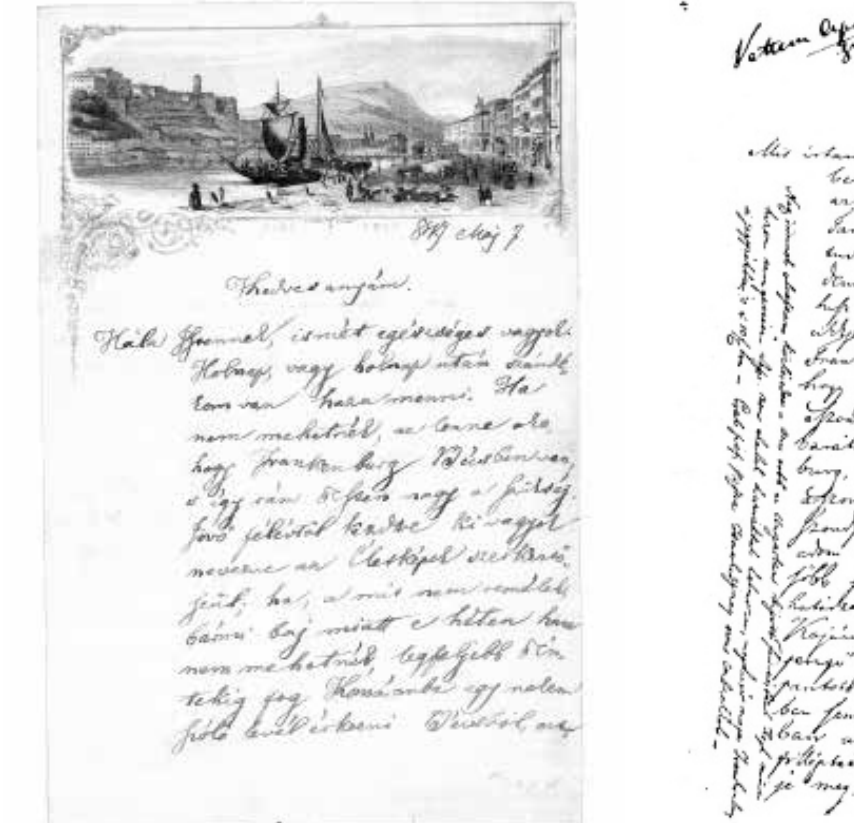
ség, Jókait erősebben köti a tekintélyelv és az illem, míg Petőfit sokkal inkább a szabályokat felrúgó szabadságszembé vezérli. Mindketten áhítozták a világ elismeré-sét, Jókai azonban hiúbb volt Petőfinél. A hódítás, a tetszeni akarás vágya, a megfelelés igénye erősen meghatározta szavait és cselekedeteit, míg Petőfiben a belső vezérelvek nagyobb súlyt kapnak a külső szempontoknál.

Mindketten fejlett intuícióval rendel-keztek, Jókai fantáziája azonban felül-múlta Petőfét. Ezel szemben Petőfi a spirituális intelligencia és a metafizikai gondolkodás terén mutat magasabb szintet.

Petőfitől 26 éves koráig maradtak fenn kéziratok (grafológiai szóval: írásmín-ték), Jókai életét és személyiségének alakulását azonban öregkoráig kísérhet-jük végig, a kézirását vizsgálva. Össe-

1. Petőfi levele Pákh Alberthez (1844)

3. Jókai levele édesanyjához (1847)

ugyanakkor körülményesebb, a tettek és szavak egységét megvalósítani kevés-bé képes Jókait. Nála hangsúlyosabbak a nárcisztikus elemek, míg Petőfiben erős önszuggesztio munkált, melynek alapja a szenvedélyes azonosulás sze-relemmel, hazával, illetve a bizonyítás vágya önmaga és édesapja irányában.

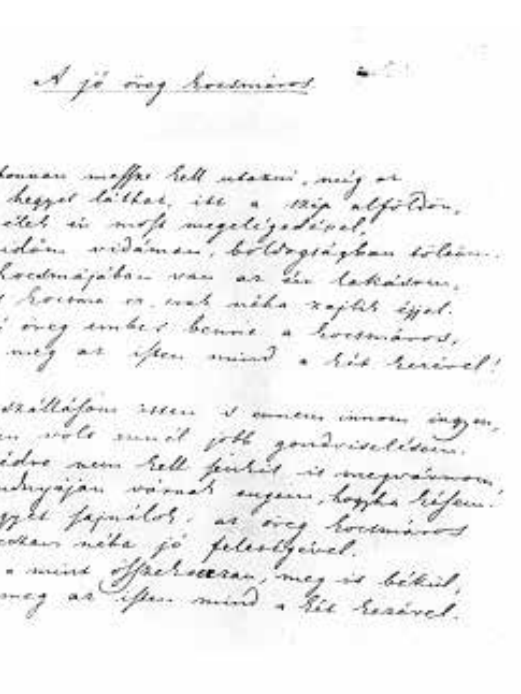
Jókai belső stabilitása, önértéktudata erősebb, mint Petőfé, akinél viszont a közösségi szempontok voltak hangsú-lyosabbak, ebből is következik, hogy Jókaiiban, aki a körülményekhez és a lehetőségekhez próbálta igazítani cél-jait, erősebb volt az életözönös, mint a megalkuvást nem ismerő, döntéseit im-pulzívabban hozó Petőfiben.

Jókai zárkózottabb, gátlásosabb, Petőfi kitárulkozóbb, egyenesebb személyi-

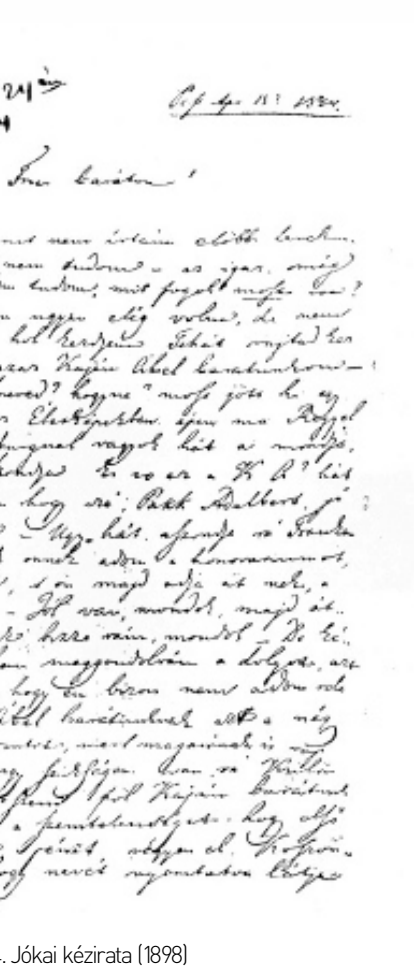
akiben megtalálható a nyugati géniusza munka-étosza, lojalitása, civilizáltsága és fejlődéscszméje is. Petőfiben me-gtálalhatjuk az északi géniusza pátoszá, természetközelségét és melankóliáját, ez ötvöződik a keleti géniusza, valamint az alföldi ember szabadságvágyával, egyeneslél és lázadásával, a déli gé-niusza derűjével és aranykor-ösztönével, illetve a nyugati géniusza fejlődéscszmé-jével, család- és közösségszeretetével, művészetközpontú életrendjével.

Lehet mindezeket történelmi, iroda-lomtörténeti vagy életrajzi szempont-tok szerint magyarázni, igazolni vagy éppen megkérdőjelezni, mindenesetre érdemes önállón, de jó ismert tényekről elvonatkoztatva is figyelembe vennünk.

„*Mert – ahogy W. Barna Erika Beszél az írás című könyvében fogalmaz – az írás: betűtettetést öltött lélek. (...) A kézirá-s őszinte, nem által réged, követi élet-utadat, tükrözi valódi énedet.*”

2. Petőfi Sándor: A jó öreg kocsmáros (1845)

4. Jókai kézirata (1898)

„Mennyire egyedül!”

Hogyan összegezhettém ezeknek a teleírt lapoknak a tartalmát? Hogyan fogalmazhatnék meg valamilyen frap-áns konklúziót? Nem könnyű feladat, hiszen hosszú évek eseményeit tekintet-ven végig különböző nézőpontokból. Összegzésnek álcázott önismités he-lyett egyetlen sorot idézek csak Jókaitól. 1873-ban, Petőfi születésének ötvene-dik évfordulóján vetette papírra: „*Ha élné meg, hogy alna most itt a világon egyedül! Mennyire egyedül!*” Ez a két mondat mindennél többet elárul mind a korról, mind Petőfiről, és sokat el-mond Jókairól is. Alighanem ma mind-ketten egyedül lennének. Hogy miért, ne részletezzük: ez már egy másik esz-szé témája lenne. Ami biztos: egyedül együtt lenne jó nekik.

ük a
 zünk
 bar-
 dól a
 át a
 gon-
 er...
 vas-
 ekek
 r-egy
 yben
 Ríka
 gázít
 Kata-
 előtt
 öldig
 esen,
 ellett
 hogy
 ák a
 ő is

„MIT ÉR MA MÁR AZ INKÁKNAK ÉS AZ AZTÉKOKNAK AZ, HOGY AZ EGÉSZ VILÁG TUD RÓLUK?”

WASS ALBERT PUBLICISZTIKÁJÁNAK RETORIKÁJÁBÓL: HATÁSOS SZÖVEGZÁRÁSOK

Arany Lajos

A befejezés olykor egyenesen feltüzel és haragra gerjeszt, mint Quintilianus Szónoklattanában olvassuk. A szöveg fontos maktoszerkezeti egysége ez: a hármas retorikai osztat egyikeként a kö-zépsőben, a tárgyalásban kifejtetteknek a következményét, az összefoglalását, az érzelmi berekesztését adja; érzelmeket kelthet: pl. rokonszenvet a szöveg nar-rátorának gondolatai iránt avagy, illetve egyszerűsrend ellenzenven a beszélővel egyet nem érőkkel szemben.

A hatásos befejezés a szöveg lezárt-ságának, teljességének, egységének élmé-nyét nyújtja. A zárás minősége a pub-licisztikában is éppoly lényeges, mint bármely más típusú próza (például a széppróza) világában. A figyelemkel-tésnek is lehet eszköze, hiszen amint megesis, hogy valaki egy-egy regényt úgy kezd olvasni, hogy legelőbb a végét nézi meg, előfordulhat: az olvasó egy-egy újságicikl zárására pillant először, s éppen ez kelti fel érdeklődését az egész írás elolvasására.

A tekintet megragadásának tehát a hatásos befejezés is lehet fontos nyelvi eszköze (egyenként – ha arra oka van –, tipográfiailag is kiemeli a sajó a be-fejezést). Következzen néhány hatásos zárás Wass Albert publicisztikájából, *kommunikációs funkciók* szerint csoportosítva, azaz annak megfelelően, hogy a valóság *ábrázol*ására, leírására, közlé-sére, az arról való tájékoztatásra, illetve érzelmek, vágyak kifejezésére vagy *fel-hív*ásra (akarat, kérdések, követelések kinyilvánítására) törekszik-e a beszélő. Illetve az alapfunkciók mellett kiterjed figyelmünk az *esztétikai* funkciót hor-dozó szövegekre is: végtére is: írásmű-véstől származnak az idézetek...

Wass Albert publicisztikai írásainak zá-rására mindenkélt az expresszivitás, a felhívás és a láttató erő együttes jelen-lété jellemző. Összhangban a legősibb retorikai követelménnyel: Quintilianus szerint „a befejezésben szabadjára en-gedhetünk minden érzelmet”, s a zárás nem szólhat „közönséges, köznyelvi és rimustalan szöfűzésű beszédstlusban”. Wass Albert újságcikkeiben előfordul persze az is, hogy mindezek mellett még az ábrázolás is részévé válik a be-fejezésnek.

Itt a Wass-publicisztika – főleg az emigrációs, s elsősorban a *Kanadai Ma-gyarság* számára készített írások – be-fejezésének három leggyakoribb típusa szerinti csoportosításban tekintünk tárgyunkra. Egyszersmind arra is em-lekkezterünk, hogy a szövegvezárások nagy általánosságban vagy *összefoglaló* vagy *érzelmekeltő* jellegűek. Amint az is megesis, hogy egyszerre mindkét jel-lenzőt hordozzák.

1. **Érzelemkifejező** funkciót érvényesi-tő zárások:

A) a múltra és jelenre utaló, metafori-kus, allegorizáló érzelmerkifejezés, esztétikai és ábrázoló funkcióval is tár-sítva:

Aki laza gyökerű, bitvány gym volt, azt kitepik a földbeasító eles acél-fogak. S marad a tiszta búza! (Lár-majfa. Szamosvidék, 1943. június 5.)

B) a jelenre utaló, metaforikus, allego-rizáló:

Nem csak szentimentalizmusban, de gyakorlatban is magyarnak len-ni ma annyit jelent, mint magányos komondorként védeni egy aklot, melynek se gazdája, se nyája nin-csen többé. (Magyar Szemmel. Kana-dai Magyarág, 1967. december 2.)

C) a jelenre utaló s a jövőbe is tekintő:

Hazadrulók akadnak minden idő-ben. De itél fölöttük a nemzet, és ítélete ellen nincsen fellebbezés. (Modern hazadrulók. Szamosvidék, 1942. április 4.)

Mi, akik látástól vakulásig mun-kálkodunk a magyar sors jobb-ra fordulásán, úgy érezzük, hogy utunk végén szivdrányos lobogóval vár reánk egy istenadta, derűsebb jövőndő. (Magyar Szemmel. Kanadai Magyarág, 1966. április 23.)

Sokasodnak a törpék ezen a föld-dön, s az óriások rendre kivesznek. (Magyar Szemmel. Kanadai Magyar-ág, 1968. június 8.)

Talán szenilis vagyok, ahogy töb-ben mondják, s elveim, nézetem, gondolkodásmódom idejét múltá. De még ha ketreche zárva mutogat-nak is majd, mint utolsó bölényt, akkor sem lehetek más, mint aki vagyok: nemzeti érzésű, makacs magyar, aki inkább elpusztulok, semhogy kegyelemért könyörögve elismerjem, bitem és meggyőződés-sem ellenére, hogy az ezeréves ma-gyar hazához másnak több jussa van, mint az én fájtámnak, a ma-gyarnak! (Magyar Szemmel. Kanadai Magyarág, 1971. május 30.)

2. **Felhívó** befejezések:

A) direkt felhívás, felszólítás:

Nosza, fiatal szabadságharcosok, a ti próbatételek esztendeje ez! Markoljátok hát meg a lobogót, s gyerünk! (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1966. február 5.)

B) a közösség tagjaként a közösség-hez intézett felhívás:

Az apáinktól átvett magyar örök-séget nem csupán megőriznünk is továbbadnunk kell, de gondoskod-nunk kell arról is, hogy legyen, akinek továbbadhasuk azt: egy huszonegyedik századbeli Magyar-ország. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. december 9.)

Keressük meg önmagunkban a ma-gyar karácsonyt, emberek, mielőtt véggépp elkárbozik a lelkünk ebben a vásárcsarnokká változott világ-ban. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1967. karácsony)

Tartsuk észben: egy Megújított Ma-gyar Szövetségre van szükségünk a világ teremtfőjével, ha élni aka-runk. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. október 11.)

A Szent Korona védelmére össze kell fogjon minden magyar, világ-nézetre, pártállásra és felekezetre való tekintet nélkül. (Magyar szem-mel. Kanadai Magyarág, 1971. nov-ember 8.)

Testvéri érzés és tudat kell legyen az összekötő anyag magyar és ma-gyar között, szerte a világon, ha jót, hasznosat, erőset és marandandó akarunk építeni. Ezzel kell elkez-djük. Nem sallangos politikai jelsza-kkal, hanem egymással szemben megnyilvánuló testvéri érzésekkel. Jóindulattal és okos cselekedetek-kel. A többi aztán majd jön magá-tól, csak előbb meg kell érdemeljük. (Magyar szemmel. Kanadai Magyar-ág, 1971. november 22.)

C) a közösség tagjaként a közösséghez intézett metaforikus-allegorikus felhí-vás:

Minél több cölöphöz kötözzük a magunk kis magyar tudatát, annál biztosabbak lehetünk, hogy a követ-kező vihar nem sodorja ki a pusztulásba. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. január 21.)

... a szabad égbolt magasába fölve-zető lépcsőt egyetlen ember nem ké-pes megépíteni, sem egy elkülönült csoport, bármilyen kiváltságos le-gyen is. A verem mélyéről ki a nap-fényre csak együttes erőfeszítéssel jutbatunk, koordinált munkával, melyben mindenki egyformán végzi a maga kötelességét, és viseli a mun-ka felelősségének súlyát. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. április 22.)

D) a közösség tagjaként a közösséghez intézett felhívás, ábrázoló analógiával:

... a leghosszabb és legsúlyosabb lánc ereje is csak annyi, mint amennyi erőt a leggyöngébb lánc-szem képvisel az egységen belül. Segítsük tehát egymást abban, hogy egyformán erősek legyünk! (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1968. január 13.)

E) a közösség tagjaként a közösséghez intézett felhívás, történelmi példával, az ellenpontoszó hatását kiaknázó szerkesztéssel:

Mi, magyarok gazdagok vagyunk babérkoszorús és mártírlóráis hő-sőkben, de ez a gazdagság elszegé-nyit, ha hiányt szenvedünk a Deák Ferencekben. Illó tehát és szüksé-ges, hogy tisztelettel adozzunk végre azoknak is, akik nem tűzel és vérről, de bölcs megértéssel és békés munkával igyekeznek jövenődi épí-teni a magyarnak. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. február 4.)

F) a közösség tagjaként a közösség-hez intézett, aktualitásból (ember a Holdon) kiinduló, az időszerséget metaforizáló felhívás, továbbá össze-foglaló és egyben érzelmekeltő zárás a következő; ráadásképp itt az ábrázoló, az érzelmekeltő és a felhívó funkció egyszerre érvényesül:

Véreink élnek a Hargita alatt s a Kárpát-medence más tájain, akik-runk. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. október 11.)

A Szent Korona védelmére össze kell fogjon minden magyar, világ-nézetre, pártállásra és felekezetre való tekintet nélkül. (Magyar szem-mel. Kanadai Magyarág, 1971. nov-ember 8.)

Amíg ezt el nem végeztük, addig ne legyen gondunk a Holdra. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. augusztus 2.)

G) kérve felhívás s egyben tájékozódás:

Nos, hát magyarok: ki a legény a gáton?(Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1966. április 9.)

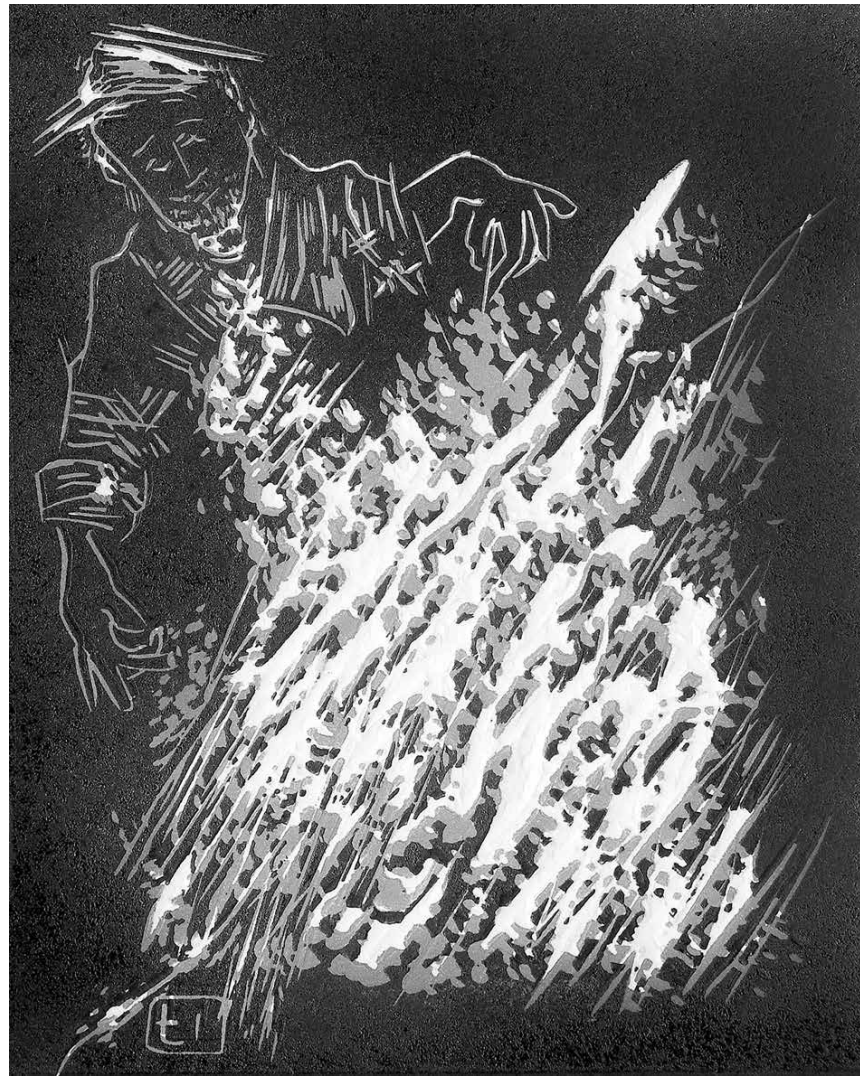
H) kijelentve felhívás ábrázolással tár-sítva, a jövőre is utalva:

Egy jó nádpálca a megfelelő korban és a megfelelő pillanatban többet ér egy ezer oldalt kitévő lélektani tanul-mánynál. Amely szülő kellőképpen alkalmazza ezt az orvosságot, az sok

Egyebet nem tehetünk tehát, mint hogy dolgozunk tovább, amilyen ke-ményen csak tudunk, és imádkozunk. S reméljük, hogy ezer magyar ere-je és imádsága elegendő lesz abhoz, hogy fordítson egyet a világ kerekén. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. július 12.)

I) a közösség tagjaként a közösséghez intézett kijelentve felhívás és egyben tá-jékoztatás, jövőbe utalással:

Ideje, hogy a kútmérgezések, hitel-rontások, áskálódások, céltalan kri-tizálások megszűnjének közöttünk. Olyan betegségek ezek a magyarság testében, melyeket ha nem vágjuk ki onnan, előbb-utóbb halálunkat

fej- és szívfájdalmat megtakarít ma-gának a jövőben, a társadalomnak pedig sok ezer dollárra való bajt, kárt és költséget. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1968. május 25.)

J) kijelentve felhívás, összefoglaló jellegű zárással:

Le kell vetközzük hát a pártoskodások jelmezeit, hogy ezáltal kibontakoz-hasson bennünk is az Egyetemes Em-ber, aki a maga embersége által meg-érdemli azt, hogy jövenődjé legyen a magyarnak. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1965. december 18.)

K) a közösség tagjaként a közösséghez intézett kijelentve felhívás, összefoglaló jellegű zárás, jövőbe utalással:

S kérjük a Jóistent, hogy adjon végre egymást szerető békkesség szívét min-den magyarnak, bármilyen nevet vi-seljen is, és bármilyen szinten töltse is életét. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1969. augusztus 23.)

3. **Esztétikai** funkciójú befejezések:

A) az érzelmerkifejezés fokozással társul:

Mi úgy érezzük, hogy a magyarsá-gunkat kamatoztatnunk kell ide-geen földön, nem száz százalékosan, még csak nem is ezer százalékosan, de ennél is jobban, hogy jóvá tehes-sük mindazt a mulasztást, amit rest szolgák száz éven keresztül, még ha kishitűségük minden jó szándékával is, de a magyar nemzettel szemben mégis elkövettek. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1964. június 23.)

Bármilyen jó ügyet szolgáljon is egy diktatúra, szabad emberek világá-ban létjogosultsága nincsen. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. április 15.)

... életünk marandandó értékét az szabja meg, hogy mit tettünk az igaz-sággért. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1967. augusztus 5.)

... minden életképes tömeg ki tudja termelni a maga bivatott vezetőit, de a vezetők egymagukban nem képesek a semmiből cselekvésre kész tömeget teremteni. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. november 25.)

Vannak érzések, elgondolások, ami-ket az ember nem kukorékol azt és nagyvilágba. Csak az oroszlan en-gedheti meg magának, hogy éhséget a világba bódülje, mielőtt vadászni indul. A férfiember hallgat és cse-lekszik, s céltudatosan balad előre a

C) aforisztikus zárás:

— Következzenek előbb a szövetség-vetből kiragadva is világos üzenetet hordozó, önálló aforizmákként is te-kinthető befejezések:

Aki a következményt formálja, azé a jövenő. Aki pedig rest arra, hogy a maga igazáról fennszóval beszéljen, az megérdemli, hogy eltapossák a családok és a hazugok. (Magyar szem-mel. Kanadai Magyarág, 1964. április 11.)

Semmi sem lehetetlen azok számára, akikben megvan az akarat, a tett-erő és a tisztánlátás, mely megjelöli az irányt és az utat, mely odavezet. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1965. november 20.)

A ki nem mondott vád mélyebb sebet okoz, mint a legizább vádbeszéd, mert nem ébresztí föl az ellentmon-dás ösztönét, hanem a lélek mélyére bizza az ítéletet. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1966. július 30.)

... tettekre csak azok képesek, akik-nek a lelkében van bátorság és erő.

ság örökre él. Ebhez viszonyítva ki-csinyes emberi torzalkodásaink még az utca poránál is mulandóbbaknak tűnnek, amit máról holnapra úgy elflíj a szél, hogy nyoma sem marad. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. november 8.)

— Van, hogy az esztétikai funkciót a felhívóval társítja a clausula. S össze-foglaló jellegű is egyben a befejezés: a szöveg egyes részei közötti kapcsolatot is megteremti a kommunikáció, hiszen a zárás visszautal a szöveg előző egysé-geinek valamelyik gondolatára. S itt az aforizma beleszerveetül a szövegekörnye-zetbe, azzal együtt válik világossá:

Tudjuk, hogy itt, Amerikában együtt van mindaz a tehetőség és energia, mely ezeknek a szükségeknek a fede-zésére bivatott. Kérdés csak az, hogy meddig hagyjuk parlagon beverni. Főképpen pedig érkezett újra az idő, amikor az Irástudokat meg kell vizsgáljuk magyar szemmel, a törté-nelem ítéltöskéke előtt s ráébrezzük őket annak tudatára, hogy kötele-ség nélkül nincsen élet. Az Úristen ezt a kettőt egy darabban mérte ki. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1966. április 2.)

A szerző itt az ezeknek névmással visz-szautil példál az előző bekezdésben említett alábbi gondolatra: ...szüksé-günk van olyanokra, akik Szabó Dezso regényeit angolra képesek átültetni.

D) aforisztikus zárás, bibliai allúzióval:

... minden isteni alaptörvény az egy-szerű matematika szabályait követi, és ha igaz volt egyszer, hogy Nagy-péntek nélkül nem volt Föltámadás, akkor igaz eszerszer is, és ugyancsak a matematika szabályai szerint, hogy nincsen Nagypéntek Feltámadás nél-kül. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1967. február 11.)

E) történelmi prognózt adó aforiszt-i-kus zárás, metaforizálva-allegorizálva:

A magyar nemzet jövenődjé odabaza dől el, de hogy milyen irányba dől, az a batárokon kívüli szelek járásán múlik. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1967. január 7.)

F) bibliai idézettel nyomatékositott, ak-tualizált zárás:

Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Bizonyára senki. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1964. június 9.; igehely: Róm 8. 31)

— Ugyanez a gondolat egy kissé módo-sított szövegváltozatban:

S ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Senki, bizonyára senki. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. július 1.)

Nem elég, ha csak ráköszönünk egymásra a megszokott szavakkal: „Adjon isten boldog új esztendő!” Mert Isten százezer üres szavattól nem változik javunkra. Ha valóban „boldog új esztendő!” várunk, akkor teljesíteniük kell előbb az isteni pa-rancsot: „Szeresd felebarátodat mint önmagadat, s szeresd nemzedetét ön-magadnál is jobban!”

Adjon az Úristen erőt, egészséget minden derék magyarnak, és a ma-gyar szívükbe egymás iránt való hü-séges szeretetet! (Magyar szemmel. Kana-dai Magyarág, 1970. december 15.)

G) idézet aktualizálása, tájékozódással, felhívással, megfelve aforizmával:

„Nem szűl gyáva nyulat Nábúr pá-ducu” – hirdette egykor a költő, s késő utóda ma fíltesszi a kérdést: „nyulak vagyunk-e, vagy párducok?” S hogy

elejét vegye a bösi csatákra bivatko-zóknak, bosszátesszi meg: dicsőségek tett meghalni a hazaért, azonban élni érte százezrtora nehezebb! (Ma-gyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1968. szeptember 14.)

H) idézet aktualizálása, ábrázolással és aforizmával kombinálva:

Vagyunk elegen magyarok, akik még magyarok vagyunk. S Berszenyi igaz-zát nem csupán magunkévá tettük, de részben már be is bizonyítottuk: „Nem sokaság, hanem lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat...” (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. június 17.)

I) idézet aktualizálása, felhívással és aforizmával kombinálva, csattanóval lezárva:

Bethlen Gábor bíres jelmondata: „Ha Isten velünk, kicsoda elle-nünk?” semmit sem veszített igazsá-gából az évszázadok alatt. Észben kell tartuk azonban azt is, hogy Isten csak akkor lehet velünk, ha mi is vele vagyunk. Ez pedig azt jelenti, hogy Istennel szemben álló „sátdá-ni erőket” nem szabad megtűrünk sem magunkban, sem magunk körül.

Legkevésbé pedig a templomaink-ban. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1969. szeptember 20.)

A jelmondat háttere: »Az 1629. év egyik bágyadt őszi napján haldoklott Bethlen Gábor, a református nagyfeje-delem. Beszélni már nem tudott, ezért tollat és papírt kért, hogy leírja utolsó üzenetét. A következő gondolatokat jegyezte le: »Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?« Katolikus szent királyunk misztikus alakját idézve lépett be az öröklét kapuján, eggyé válva őseivel, az ősök ösvényén haladt a mennyek országába. A többes számba helyezett mágius mondat az örök, végtelen ősz-szetartozás megnyilvánulása volt, mely a Szent Korona királyságát a lét hatá-rán túl is összefűzte.” (Forrás: www.nagymagyarorszag.network.hu)

J) közmondásszerű zárás: a szemléletes-ségnek ez az eszköze az érvelés feladatát is el tudja látni, alkalmas a mondaníva-ló kifejtésének indítására, de még inkább helyén van a zárásban, az összegzésben: ez a mondatértékű szólásmonadás, ha jól kiválasztjuk, az egyéni gondolatokra a közösségi bölcsesség és tapasztalat pecsét-jét üti:

A világ közvéleménye megérett arra, hogy jó szándékkal és megfelelő irá-nyításra hozzákezdjen a magyar nép ellen elkövetett bűnök jóvátételéhez. Viszont a magyar emigráció ráter-mettség és pártviszálykodásokon felülemelkedni tudó, önzetlen ma-gyarságán múlik, hogy rámutasson az első kezdeményező lépések lehető-seire, és felhívja a világ irányítói-nak figyelmét arra, hogy aki holnap célba akar érni, az ma kell elindul-jon. (Magyar szemmel. Kanadai Ma-gyarság, 1964. március 21.)

Itt szólnak Wass Albertnek egy jel-legzetes nyelvi fordulatáról. A *kell* igé főnévi igenévi alanyán személyjel utalhat a cselekvő személyléc: *el kell indulnia*. E választékos forma lett azonban él a mellékmondat szerű mondatatszővődéssel (*kell, hogy el-induljon és el kell indulni*) létre-jött *el kell(,) hogy induljon* és az ebből rövidült, kissé népies, főleg az erdélyi magyarok nyelvében gyakori a kötőszó nélküli változat, az *el kell induljon* szerkezet is (ez az úgynevezett kettős állítmány). Például az előbb idézettet-ten: ...*akik holnap célba akar érni, az ma kell elinduljon*.

„Nem szűl gyáva nyulat Nábúr pá-ducu” – hirdette egykor a költő, s késő utóda ma fíltesszi a kérdést: „nyulak vagyunk-e, vagy párducok?” S hogy

K) köznapi népi szóhasználatlalt élő és indítatású példát metaforikusan alkal-mazó befejezés:

Legyünk tisztában azzal, hogy ma-gyar egység nem lesz addig, amíg az ocsút ki nem rostáljuk a búza közül. S ennek a rostálásnak az ideje na-gyon is elérkezett. (Magyar Szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. szeptember 27.)

L) fikciós parabolisztikus – és részben allegorikus – lezárás, a tájékozódó kommunikációs funkciót csattanóként alkalmazva:

Tegyük fel, hogy ma éjszaka egy rab-lócsapat rátámad a házunkra. En-gem megölnek a rablók, legidősebb fiammal együtt, a házát elfoglalják, és családom életben maradt tagjait láncra verve dolgoztatják a pincé-ben. Egyik fiamnak azonban sikerül elmenekülnie. Idegenben bujdosik, rendre meggazdagszik, és sok esztén-dő múlva egyszerre csak szűz, díszes betűkkel nyomtatott meghívót kap a házunkat bitorló baramiáktól. A meghívás bázéptő nagyapám száz-éves születésnapjának megünneplé-sére szól.

Elfogadjuk-e tőlük a meghívást? (Ma-gyar Szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. augusztus 30.)

M) történelmi példával intő (parabo-lisztikus) lezárás:

Úgy vizsgálja meg hát önmagát min-denki, aki magyar, hogy ha nem áll-juk meg a próbát, nem csak magunk lelkét veszítjük el ezzel, de odavész Attila s Árpád öröksége is, népek or-szágitójává válik újra a Kárpátok ko-szorústa csodakert. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1967. május 6.)

N) csattanós, humoros befejezés:

A magyar tanszék létkérdés ma már, s ne várjunk megvalósításával ad-dig, amíg késő. Mit ér ma már az inkáknak és az aztékoknak az, hogy az egész világ tud róluk? (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1964. július 23.)

Bármilyen fáradságos legyen is, min-denki szülnék elemi kötelessége kell le-gyen, hogy az öröklött értékeket épen és tisztán továbbadja gyermekeinek, még akkor is, ha fejlődésének forron-gó bovszakában az a gyermek inkább majom kívánna lenni, mint ember. (Magyar szemmel. Kanadai Magyarág, 1969. június 14.)

Wass Albert publicisztikai írásainak befejezéseit, láttuk, rendkívül szemlé-letesek, nagy a láttató erjük. Ezzel a tulajdonságukkal eleget tesznek a szö-vegvezárás klasszikus követelményének, mely szerint a *peroratio* szavatolja az emlékeztetbe vésést.

Végül: nem tudom, megfigyelték-e ezek az idézett cikkbefejezések egy-szersmind kirajzolják, körvonalazzák: mint gondolkodott, mit tartott Wass Albert a magyarság múltjáról, jelené-ről és jövőjéről. É: ez ember eszményi magatartásáról. Mint az *Egységes magyarság* című, idézett esszéjében írta: „...egységes a magyarság akkor, ha minden magyar emberebbé lenni igyekszik, hogy ezáltal magyarabbá váljon.”

Az idézetek forrása, felhasznált művek:

Wass Albert: Józan magyar szemmel. I–II. Kráter Kiadó, Pomáz, 2002
Wass Albert: Magyar számadás. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2006
Wass Albert: Magyar szemmel I–III. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2007

A vers születése^{*}

Jékely Zoltán

KÖRGALLÉR ROSKADT VÁLLRA

- Álombeli találkozás Tamási Áronnal -

(Borongós szürkületben, omladékos ház végeben, felszaggatott, gödrös helyen találtam; nekem háttal, magában ült: csak a felső teste látszott, se pad, se szék alatta. Kietlen környezete, elhagyatottsága szívenfogott... S hirtelen a feje fölül, a magasból lamentáló verses beszéd hallatszott, ilyenformán:)

„Állj meg, ember, állj meg, csak egy percre állj meg! A ház vége nyirkos, ez a hideg gyilkos. Állj meg, ember, állj meg, csak egy percre állj meg! Megfagy itt a lélek, ahol üldögelek. Szánj meg, ember, szánj meg, és tüzzel kínálj meg! De ne csak gyufával, köből üritő lánggal, lángoló csóvával! Hadd jusson belőle szemre, szemfedőre, s úgy szálljak az égbe, mint a csillag, égvé!”

(Sírás környेkezett. Mőgéje léptem s roskadt, előreecett vállára puha, prűmes kőrgallért borítottam – nem tudom, honnan került a kezembe... Feje közelségétől, vállá érintésétől olyan erős borzongás járt át, hogy mielőtt megszólalhattam volna, felriadtam. Történt 1970 májusában.)

Álomban fogant, álomból ébrenléte átmentett versek, ún. álmolátások, jelenések ösídők óta számontarthatók. Mindenki álmodik, költők is álmodnak, nem csak álmodoznak. Szerencsére nem egyformán s nem ugyanazt! De még ha ugyanazt álmodnak is, más és más módon fejeznék ki, ahogy más és más módon írnak a valóságról is.

Rám az álmaim már ifjúkoromban olyan erősen hatottak, hogy napokig foglalkoztam egy-egy furcsább, igézetesebb álmommal. Kivált olyanokkal, melyekben mindennapjaim, közvetlen élményeim nyomát sem találtam meg; amelyek mintha máshonnan, messzebből, vagy inkább mélyebből származtak volna, mint egyéni életem élmény- és ismeretanyaga... Később, amikor már írogattam, s fejemben verratörökat forgattam, egy-egy ilyen álom úgyszólván versben

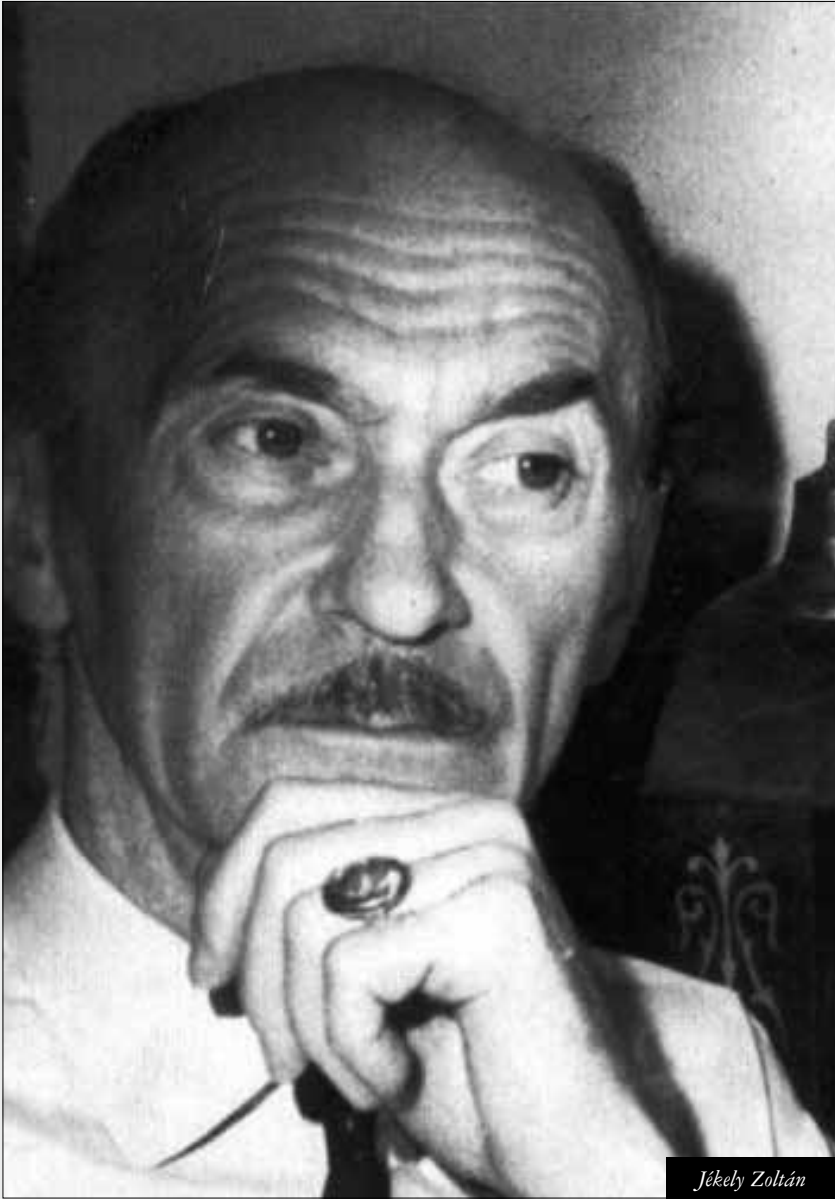
velem „valamit”. S ha nem is lett vers minden ilyen megnyilatkozásból, naplomban számos álom-inspirációt jegyeztem fel évtizedek során.

Tamási Áron gyermek- és ifjúkorom egyik nagyrabcsüélt és szeretett, legendákkal körülvett erdélyi író-hőse. Később, a '40-es évektől Kolozsvárt, majd Budapesten, egészen a haláláig, csak erősödött a közös szülőföld-élményből is táplálkozó barátság és tisztelet érzése. Az életből való korai kidőlése nekem is érthető megrendülést okozott, s annak a már-már árvaságérzetnek jelentkezésével járt, mely aztán, egy évvel később, apám halálával természetesen az igazi, nagyon keserű árvaság gyászába öltöztetett... Tamási Áron halála fölötti fájdalomnak, veszteség- érzetemenek két versben próbáltam akkor kifejezést adni. Eltűnésébe a budai utcákról, a baráti körből, a muzsikás vacsorázóhelyek törzsszatala mellől nem lehetett egyhamar beletörődni. Ezt a veszteségérzetet álmaimban való gyakori megjelenése kárpótolta-, ha ugyan nem az ellenkezőjét érte el.

Az alábbi vers néhány sora a fennebb érintett, „mások hangján” szólaló álom-versek közül való (1970 májusából). Ha nem is Tamási életbeli hangján, de archaikus tartalmú, és tárgyi mivoltában mintha mégis ő szólalt volna, s fejezte ki azt a környezeti érzést és lelkiállapotot, melyet a zord helyen, hol találtam, nyilván én tulajdonítottam neki, vagy fogtam rá álomban, az álom jellembrázoló és megjelenítő erejével.

próbálta rögzíteni magát; néha csak foszlányokban, máskor olyan „ép-kézlab” sorokban, hogy csak papírra kellett őket vetni. Előfordult, hogy az álomban megjelent alakok is megszólaltak. Halottak is, élők is, és ami a legérdekesebb: mindig egyéniségükre jellemző mondókaival, vagy verseszerűen tagolt mondatokban közöltek

Jékely Zoltán

VENDETTA

(REMÉNYIK SÁNDORNAK)

Jékely Zoltán

máglyák foltjain, le a lépcsőkön, ki a tornakertből, uszgyé végig a konviktus udvarán, ki az utcára, aztán be a kapujuk alá, mintha szemüket vették volna. Ott végig az udvaron, át a kerítésen a szénapadlás felé, ahol a galambok laktak nagy boldogságban.

A fásznínből, ahol a mellékfeljáró volt, fény szívárgott kifelé. Az ajtó tárva-nyitva. Bementek. Nagymama volt ott gyertyával a kezében.

– Mi történt? Mi van?! – kiáltották a gyerekek, s lihegték a nagy rohanástól.

– Jaj, istenem! – Ez volt a felelet s hozzá szánakozó, résztvevő tekintet az öreg kék szemekből.

Egon kikapta a gyertyát nagymama kezéből, s megindult felfelé a rozoga létrán. A fedődeszkát félretolta, s bebújt nagy vakmerően a likon. A gyertyát letette maga mellé a padozatra.

Mint a hó, sok pihe szállongott a padlás fekete levegőjében. Libegtetten őket a réseken beáramló huzat, s bizonygtak a gerendák között, mintha a galambok fehér lelkei volnának.

A padlásajtó tárva-nyitva. Délután, amikor a flekkenezésre indultak, elfelejtették betenni. Itt jött be a Rém.

Mindjárt lábai előtt feküdt egy véres fehér galamb. Az anyapáva volt, Iréne. Szárnya kegyetlen erővel hátrafacsarva, szeme kivájva, szája szélén aludt vércsómó. Mosolyog.

Egon elkezdett zokogni, hogy állkapcsa nyakokat kattant belé. Aztán megindult a gerendák alatt. Nemskára megtalálta a két veres busckázót összemarcangolva, egymás mellett. S a Mytilt, a kínai sirály nőtényt ny összetört tojásai felett, csúfult bemázolva vérről és tojással. Karmai görccsösen meredtek Egonra, hogy kirázta a hideg a rémülettől.

A sarokban mukkant valami. Oda-világított. Tarquinius Superbus volt, a hatalmas, angol golyvás galamb. Fejét komoran behúzta vállai közé, szemét kiguvasztotta félelmesen, s vu-vu, mind így csinált.

– Édes öreg! – kiáltotta Egon, felkapta s magához szorította, összecsofolta okos fejét. Mikor visszatette, látja, csupa vér a keze. Megint felvette, megmatatta. A bal szárnya törve, csurom vér. Fehér csontocska mered ki belőle. Hatalmas, levegőhasogató szárnya, amivel jökedvében az Örhegyet is átrepülte, most erőlenül fityeg, mintha nem is volna az övé.

– Juuuji! – csikorgatta a fogát Egon, s összeszorult minden izma. És akkor kiegyenesedett a sötét padláson, mellett kifeszítette, szemét behunytva, nagyot szippantott a galambvéres levegőből, s kegyetlen bosszút esküdött az ismeretlen rém fejére, mint Bloody Fox, akinek apját meggyilkolták a sivatag haramiái.

Másnap reggel – vasárnap volt – együtt ült a résztörvényszék a fásznínb, nagy bütykőkön, melyekbe már több görhes favágónak tört bele

Sanyika odamutatott a ketrec oldalára. Öklömnyi kerek lik volt rajta.

– Kellett neki a jó galambpecsenye. Na, majd adunk mi neki!

– Gyerünk!

Megindultak rajvonalanb mind a hatan. Sanyika paszulykarójával szurdalta a ribizskebokrok alját. Bélus paradicsomkaróval kongatta az egresceket s a borostyánt. Árkon-bokron, paradicsomon, pityókán, murkon, tökön gázolt át a csapat, nagy derendóciával, sivalkodással. Bélus két botot vert egymáshoz, Kari ugartott, mint három kopó, Petike bedugta koszos kezét a szájába, s úgy fityült, hogy kiguvadtak a szemei. Egy rengetegnnyi róka megkergült volna ettől a nagy égszakadástól, nemhogy egy!

Már a második terasznál tartottak, s még mindig semmi. Egon közepén botorkált ütésre emelt baltájával. Csikorgott a foga, ha arra gondolt, hogy hátha messze csatangol már a gyilkos róka! De megvigasztalódott, mert magasak voltak a falak. Biztos ott hasal a bitang valami bokor alján, tele bendővel, mint a farkas a gidós mesében, s nagyokat horkol.

– Ni! Ott!

Petike, a szemfüles előremutatott. Mind megtorpantak a fiúk. Egonnak marsort vert a felében a szíve.

A pince szellőztetőkéményén, farkát maga alá rakva párnának, sunyin a róka. Nagy szemeket meresztett, s füleit hegyezte, mintha döfni készült volna velük. Kicsi, hirtvány állatka volt. Ahogy így látta Egon, úgy érezte, hogy ártatlan szegény, csupa ráfogás az egész. Hogy tudott volna olyan magasa felmászni vagy felugrani ez a kicsi, cingár állat? Egészen bizonyos, hogy ártatlan. A Rém csakis valami nagy bagoly vagy kandúr lehetett... De Kari elkírtotta magát, ahogy a torkán kiált:

– Kerítsd bé! Üsd, ne sajnáld!

– Nyomás! – rikoltotta Petike, s rá-sütötte paritýtyáját. A súlyos patkószeg nagyot koppant a róka homlokán. Kergűlen kezdett forogni tőle, mintha a farkát akarta volna utolérni.

Most Bélus dorongja süvített át a levegőn. Oldalba vágta, s lesodorta a

földre. Nem maradt jártányi ereje.

Sanyika nagyot somott rá a paszulykaróval.

Petike odaugrott, s villámgyorsan hurkot tett a nyakába, majd elkezdte húzni a földön. A fiúk rágyújtottak diadalmai dalukra, melyet ők maguk szerkesztettek, isten tudja, milyen nyelven:

Ahummm, ahummm, ahummm,

dihidummm, dihidummm,

dikkendári, fiiffundári bummm!

Meg sem álltak a diófaig. Arra felkötötték a rókát, mint egy haramiát. Még dobálták, paritýtyázták is, hogy szegény azt se tudta, merre lóduljon.

– Hinta-palinta, két krajcárra placsinta – dalolta Kari, és segített neki egy bortal.

Egon hátramaradt: döbbsenten állt meg a kicsi meggyfa alatt. Kiáltani akart, visitani, hogy elég volt, ostobák! Nem látjátok, milyen ártatlan szegény! De nem mert. Félt, hogy kikapagják. A tehetetlen fájdalomtól előntötte a könny a szemét. Szégyellte volna, ha meglátják. Megfordult, s leszaladt az udvarba, felmászott a galambpadlásra, s leült egy sarokba, szemben a gunnyasztó Tarquiniusszal.

Nemsokára hallotta, hogyan vonulnak diadalmasan, bosszúittasan dalolva a fiúk az udvar krumplikövezetén. Megvárta, amíg kimennek a kapun. Akkor lemászott a padlásról, s felszaladt a kertbe.

A rókát ott lóbálta a szél a fán. Levágta.

Ásót hozott, s nagy sírgödört kapart neki a diófa alatt. Hozott egy jókora cipőskatulyát, és beleterette, elhantolta. Elimádkozott felette egy miatýnykót. Aztán felmászott a diófa tetejére sírdogálni. Messziről, a Sétáért elejéről, hol erősebben, hol halkabban, aszerint, ahogy a szél járt, egyre rémületesebb dallam hatolt a szívébe. A kis rókavadászcsapat végighordozta az utcában diadalát:

Ahummm, ahummm, ahummm,

dihidummm, dihidummm, dihidummm!

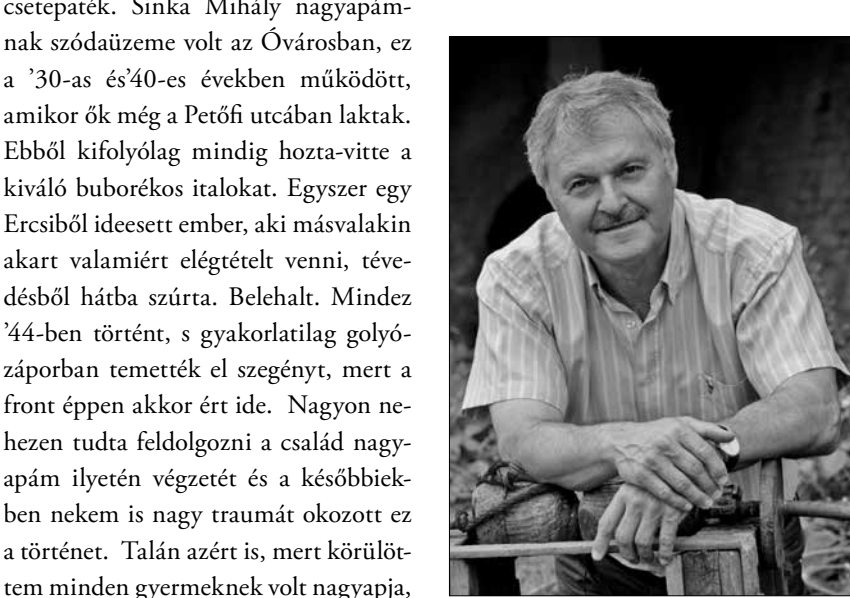
„A HŰSÉG IS KÖTELESSÉG”

BESZÉLGETÉS SINKA LÁSZLÓVAL A MAGYAR KÉZILABDA-SZÖVETSÉG EGYKORI FŐTITKÁRÁVAL, SZÁZHALOMBATTA ALPOLGÁRMESTERÉVEL.

Fazekas István

Sinka István költő a sinka szó etimológiáját a szegénységgel hozza összefüggésbe. Ha lehet, közelítsük meg ezt a felvetést a te eredetedet vizsgálva! Idézd fel röviden családod történetét és a gyerekkorodat!

A Sinka és a Kácsér család szegény sorsú és dolgosan iparkodó leszármazói hosszú-hosszú évtizedek, sőt inkább évszázadok óta itt éltek ezen a gyönyörű vidéken, s ennek a két családnak az ölelkezéséből érkezhettem meg én is ebbe a világba, immáron hatvan éve. Apu Érdre nősült, az érdi Ófaluba. Az itt élő fiatal emberek akkoriban leginkább oda jártak udvarolni, az ottani vásárokbá és búcsúkba, vagy esetleg átruccantak Tököltre, ami mindig viharos kalandnak számított, részben a Dunán való átkelés miatt, másrészt pedig azért, mert ott inkább kerekedtek kisebb-nagyobb csetepaték. Sinka Mihály nagyapámnak szódaüzeme volt az Óvárosban, ez a ’30-as és’40-es években működött, amikor ők még a Petőfi utcában laktak. Ebből kifolyólag mindig hozta-vitte a kiváló buborékos italokat. Egyszer egy Ercsiből ideesett ember, aki másvalakin akart valamiért elégrételt venni, tévedésből hátba szúrta. Belehalt. Mindez ’44-ben történt, s gyakorlatilag golyózaporban temették el szegényt, mert a front éppen akkor ért ide. Nagyon nehezen tudta feldolgozni a család nagyapám illetén végzetét és a későbbiekben nekem is nagy traumát okozott ez a történet. Talán azért is, mert körülöttem minden gyermeknek volt nagyapja, csak nekem nem. Nagyanyám rendkívül dolgos asszony volt. Hét gyereknek adott életet, közülük öten maradtak élve: három fiú és két lány. Az ötvenes évek közepén kezdett el kinyílni a szemem a világra: Óvárosban jártam óvodába (ami egy egészen picike óvoda volt), aztán természetesen itt jártam általános iskolába is. Nagymamámnak a József Attila utcában volt egy kis telke, a szüleim időközben arra építkeztek és odaköltöztek. De ezután is sokat aludtam a nagynál, hiszen valahogy az lett a rend, hogy a nyarat a húgom Érdre töltötte az anyai nagyszülőknél, én pedig az Óvárosban. Különféle játékok a sáncokban, a Matta-kertben, a Dunaparton, s mindennekefelett a labda mindeünn, ez jellemezte ezt az időszakot.

igazgatónk, Újhelyi József, Pável Nándor vagy Pável Nándorné (ez utóbbitól az orosz betűvetést tanultam) a mai napig is elevenen élnek bennem, s arra figyelmeztetnek szüntelenül, hogy tanulni érdemes. De hadd említsem meg Aczkov Vinczénét, Nagy Endrénét, Pfeiffer Henrikné igazgatóhelyettes aszszonyt, mindnyájan csodálatos emberek voltak. Soha nem felejem el az olajospadlós kisiskolát, mely egykor a Szent László téren állt, hatalmas kályhájá ha ma is ontyja szívembe a meleget, ha téli esteken eszembe jut. Hihetetlenül aktív gyerekkorom volt, s a kályháról, amibe mi gyerekek hordtuk a fát, a szenet, eszembe jut most az is, hogy milyen sokat koriztunk, ha beállt a fagy. De szép is volt itt gyerekek lenni!

Aztán a labda megmaradt. Hogyan ivódott beléd a sporthoz való elementáris ragaszkodás?

Mi már négy-öt éves korunkban simán tudtunk czevni az akkori ladikkokkal. Könnyen mozogtak a Dunán. Nem féltettek bennünket ettől különösebben, noha eléggé szigorúan fogtak mindenkit, de alig volt gyerek, aki ne tudott volna úszni és czevni. A családban, a Kácsér-vonalon elég sok halász is volt, velük együtt húzni a hálót mindig hatalmas élményt jelentett nekem... Hasalva ittam a Dunából – mindig tudtam, hol vannak azok a jó helyek, ahol tiszta a víz –, halat ettünk hallal, és mozogtunk örökké. A fizikai munka és a sport szinte egygvé vált bennünk. Különleges élmény volt látni, eközben hogyan épül ez a város! Eleinte nem

értettük, de hamar felfogtuk, hogy itt valami egészen nagy esemény történik! Csepelre kerültem technikumba, először a belvárosban laktam a nagybátyáméknál, később kollégista lettem. Akkoriban a diákságnak kilószámra adták a jegyeket az operába, a színházakba, így természetes volt, hogy rendszeres színházlátogató lettem. Az általános iskolában elkezdett sportéletet sem hagyoltam: az Úttörőstadion SC-ben, és a középiskola csapataban folytattam. De örökké csábítottak az itthoni barátok is: idehaza egyre többet kellett kézilabdáznom. Az általános iskolában egyébként csodálatos tanáraink voltak, mindegyikre úgy emlékszem, mint egy fénylő csillagra. Az első osztályfőnököm, Tauber Mária, mint egy gyönyörű tündér, úgy gondoskodott rólunk, kisdíjakról. Kanyicska Béla bácsi, az

részéről felkértek, hogy vállaljam el a főtítkári tisztséget. Nagyon meglepett, de nem sokáig hezitáltam. Elfogadtam és három hónap múlva meg se rezdültem, amikor az akkori nagy sportágak vezetői között kellett ücsörögnöm és tanácskoznom. Befeztem a kézilabdát – a csapó egyre feljebb, egészen az NB I-ig, ahol én már végül nem játszottam, mert amikor 1987-ben befejeztem a játkort, még az NB I/b-ben voltunk. A feleségem, Tóth Anikó egyébként nálam sokkal jobb játékos volt, ő az NB I-ben dobta a labdát évekig. Nagyon sok tehetséges fiatal nevelt ki akkoriban Kolosi György testnevelő tanárunk, aki egy külön világszám volt a tehetséggondozásban. Óriási lelkeséssel ismert fel és indított el számos kiváló tehetséget. Különféle klubok jöttek létre, hogy a városi sportélet

gazdagabb legyen. Én a DKSK igazolt játékosá lettem. Mi, sportolók, nagyon szerettük egymást, állandóan szurkol-tunk egymásért, szóval hozzászóktam már gyerekkorom óta ahhoz, hogy állandóan ott legyen a kollektívában, és úgy legyen annak hasznos tagja, hogy ne csak üldögéljek, hanem tegyek is valamit érte. Az akkori ifjúsági mozgalomban – a kulturális ügyeken kívül – én a sportot tekintettem olyannak, amelynek igazán értelme van. Természetesen szórakozni is nagyon szerettem. Volt, hogy a csónakházban több ezer ember ünnepelhett velünk, s ennek csak a megszervezése legalább fél éves munkánkba került. Ha bajnokságot nyertünk, fergeteges bulik voltak a Százhalom Étteremben, a Dunán szinte keringőztek a diszkóhajók.

Kimondhatatlanul boldog voltam. Istvánál aztán nagyon jó barátokká váltunk. Fél évig párhuzamosan csináltunk egymásért, szóval hozzászóktam a két szövetséget. Amit a „röpi”ben már megtanultam, azt mind átvittem a kézilabdába. Aztán ’94 őszén, ami-úgy legyen annak hasznos tagja, hogy ne csak üldögéljek, hanem tegyek is valamit érte. Az akkori ifjúsági mozgalomban – a kulturális ügyeken kívül – én a sportot tekintettem olyannak, amelynek igazán értelme van. Természetesen szórakozni is nagyon szerettem. Volt, hogy a csónakházban több ezer ember ünnepelhett velünk, s ennek csak a megszervezése legalább fél éves munkánkba került. Ha bajnokságot nyertünk, fergeteges bulik voltak a Százhalom Étteremben, a Dunán szinte keringőztek a diszkóhajók.

Aztán a sportélet szervezésében is egyre jelentősebb felkéréseket kaptál!

Szekeres József úr kezdeményezésére kineveztek a helyi uszoda és strand üzemvezetőjének. Megépítettük a sportközpontot. Nemcsak mozgósítottam az embereket, hanem hagytam, ahogy elmondhassák mindenről a véleményüket. Miért is ne, gondoltam, hiszen nekik épül! A Bulgária-Kongó meccsel nyitottuk meg az új sportkomplexumot, ’82-ben éppen világbajnokság volt Budapesten, s hosszabb tárgyalások után megkaptuk ennek a meccsnek a rendezési jogát. Aztán száz-száz-száz szerveztük a városi és megyei meccseket. És akkor ért a nagy próbatétel! A Magyar Röplabdaszövetség

annak a munkának, amelyet Schmitt Pál elnök úr irányításával végeztünk. Több mint egy évtizedig voltam a Magyar Sportszövetség elnökségében. Öt olimpián voltam hivatalos minőségben a kézilabdacsapat vezetőjeként. Több mint 150 világversenyen képviseltem Magyarországot, illetve az Európai Kézilabda-szövetséget. Hét hazai világversenys esetében én lehettem a szervezőbizottság elnöke, a legrangosabb nemzetközi versenyek közül. Amit csak lehetett, hazahoztuk, s e munkám zárásként sikerült elintéznem, hogy a 2014-es magyar-horvát közös nevezésű Európa-bajnokság is a miénk legyen.

Közben a politika vonzóköre is megérintett.

Nyolc éve elvállaltam a Sérültekért Alapítvány kuratóriumi tagságát. A beteg gyermekekkel való törődést rendkívül fontosnak tartom. Nagy megtsztelteként 2008-ban díszpolgári címet kaptam a testülettől: ott ült a családom, anyukám, a barátok meg a többi ismerősök. Mit mondjak? A könnyem is majdnem kicsordult... Ezért amikor a Polgármester úr felkért arra, hogy az alpolgármesterséget elvállaljam, egy percig nem gondolkodtam rajta, mert úgy éreztem, eljött az az idő, amikor vissza kell adnom a városomnak azt, amit a tőle kaptam. Én úgy vélem, az embernek ez kutya kötelessége, hiszen a hűség is kötelesség! Sokkal többet vállalom, mint amire egyáltalán lenne időm, de így érzem jól magam. A város fejlődését törtelennek tartom, büszkeséggel tölt el az, ami az utóbbi négy évben is megvalósult. Nyugodtan kijelenthetem, úgy gazdálkodtunk a ránk bízott vagyonnal, hogy ez a szépen épülő város tovább fejlődhesen. Igyekeztem – konszenzusra és meggyezésre törekedve – jelen lenni a város életében, s azt hiszem, Vezér Mihály polgármester úr irányításával ez a munka jól sikerült. Azt is látom, milyen további fejlesztésekre van szükség. Százhalombatta négy nagy egységből áll, az Óváros, az Urbárium-Újtelep, a Lakótelep és Dunafüred. Ez a három ellettem a nemzetközi szervezőbizottság elnökének a szájából, hogy figyeljete ide, kellene rendeznünk egy világbjagalomban – a kulturális ügyeken kívül – én a sportot tekintettem olyannak, amelynek igazán értelme van. Természetesen szórakozni is nagyon szerettem. Volt, hogy a csónakházban több ezer ember ünnepelhett velünk, s ennek csak a megszervezése legalább fél éves munkánkba került. Ha bajnokságot nyertünk, fergeteges bulik voltak a Százhalom Étteremben, a Dunán szinte keringőztek a diszkóhajók.

Isztvánál aztán nagyon jó barátokká váltunk. Fél évig párhuzamosan csináltunk egymásért, szóval hozzászóktam a két szövetséget. Amit a „röpi”ben már megtanultam, azt mind átvittem a kézilabdába. Aztán ’94 őszén, ami-úgy legyen annak hasznos tagja, hogy ne csak üldögéljek, hanem tegyek is valamit érte. Az akkori ifjúsági mozgalomban – a kulturális ügyeken kívül – én a sportot tekintettem olyannak, amelynek igazán értelme van. Természetesen szórakozni is nagyon szerettem. Volt, hogy a csónakházban több ezer ember ünnepelhett velünk, s ennek csak a megszervezése legalább fél éves munkánkba került. Ha bajnokságot nyertünk, fergeteges bulik voltak a Százhalom Étteremben, a Dunán szinte keringőztek a diszkóhajók.

Aztán a sportélet szervezésében is egyre jelentősebb felkéréseket kaptál!

Szekeres József úr kezdeményezésére kineveztek a helyi uszoda és strand üzemvezetőjének. Megépítettük a sportközpontot. Nemcsak mozgósítottam az embereket, hanem hagytam, ahogy elmondhassák mindenről a véleményüket. Miért is ne, gondoltam, hiszen nekik épül! A Bulgária-Kongó meccsel nyitottuk meg az új sportkomplexumot, ’82-ben éppen világbajnokság volt Budapesten, s hosszabb tárgyalások után megkaptuk ennek a meccsnek a rendezési jogát. Aztán száz-száz-száz szerveztük a városi és megyei meccseket. És akkor ért a nagy próbatétel! A Magyar Röplabdaszövetség

SÚLYTALANSÁG A HARANGKÖTÉLEN

Fazekas István

„Az űrkutatás múltja, jelene, jövője” címmel rendezett kiállítást tavaly a százhalombattai „Matrica” Múzeum. Az ötletet Farkas Bertalan űrutazásának 33. évfordulója adta, aki a kiállítás kapcsán több előadást is tartott. A százhalombattaiak többségének – különösen a diákoknak – nagyot dobbant a szíve, amikor személyesen is megismerhették azt a férfit, aki örök példaképe lehet minden magyar fiatalnak. A nyugalmazott dandártábornokkal, Farkas Bertalan vadászpilótával, az első magyar űrhajóssal Fazekas István költő beszélgetett.

Milyen volt a gyerekkorod? Mikor kezdett el vonzani a magasság és a mélység?

A falunk közepén állt valamikor egy kúriaszzerű épület. Gyulaházán enyhe túlzással „kastélynak” becézték. A háború után ez egyre romosabb lett, s ami megmaradt belőle, az tantermeknek alakították át. Aztán a ’60-as évek elején e roskatag épület mellé felhúzták az új, kétszintes iskolát. A szomszédban volt az én szülőházam, ahol a szüleimmel életem: mondanom sem kell, hogy nekem semmilyen problémát nem okozott az iskolába járás. No, persze a jegyeimet sem tudtam soha eltitkolni, mert a tanító néni sokszor csak kinyitotta az ablakot, s átkiabált hozzánk: – Böske, öröst kapott a kisfiad! Vagy a tanár bácsi később esetenként így szóló át: – Tököt kapott a gyerek... – ami ugye azt jelentette, hogy éppen nem készültem. Tízóraizni is csak hazaszaladtam. Az út másik oldalán terpeszkedett egy másik iskolai épület is, tehát amikor abba jártam, éppen csak át kellett az úttesten sétálnom. A falu közepén volt minden egy kupacban. Nem voltam mintagyerek, de szerettem tanulni és szerettem a könyveket. A könyvtárban szinte naponta megfordultam, s Tercsi nénitől szüntelenül kaptam a jobbnál jobb könyvajánlásokat. Karnyújtásnyira volt tőlünk a kultúrház. Ott állt a mozi is, hetente jöttek az új filmek. Ez is nagyon vonzott engem, hiszen akkoriban még nem nagyon volt televízió, a falunkban a ’60-as évek végére lett kettő, az egyik a Vincze családnál, a másik pedig a kultúrházban. A moziban a vetítőss sráccal jó barátságba kerültem, mindig én ragasztottam és tekertem a filmeket. Mindent megnéztem, s ha az iskolában egy filmről valamilyen kérdés merült fel, meg a tanárok is csak azt mondták a többieknek, kérdezzétek csak a Bercitől. Csibészek voltunk persze, s imádtuk a focit. Az iskola előtti téren rúgtuk a labdát a nagyokkal. Sok-sok olyan csinyt csináltak, amire az ember utalgat azt mondja, áh, ez nem is lehet igaz! Felrobbantottuk például a cserépkályhát. Terpentin-töntörtem rá s – bumml! Rögtön egy igazgatóval szaladtam haza. Amikor visszamentem a suliba az aláírt ellenőrzővel, Berci bácsi, a tanítónk megkérdezte: hoztál meggyorópálcát is? Hát, mondom, azt most nem. – Na, szaladj, vágjál egyet – mondta, aztán úgy elverte a fenekünket, hogy azt sem tudtuk mit csináljunk... Állandóan nyitva állt a szertár, tehát mindig kísérleteztünk. De azért szorgalmas voltam, s a tanulás mellett néptáncoltam, énekeltem, irodalmi szakkörre jártam. Betéve tudtam a János vitézt, a Nemzeti dalt mindig én szavaltam az iskolai ünnepségeken. Aztán bekerültem a kisvárdai Bessenyei

György Gimnáziumba (oda, ahová később te is jártál), s megismerhettem a legnagyobbszertűbű tanárokat.

A legtróbbjúk valóban a legnagyobbserűbbek közé tartozott!

Az F osztályba kerültem, a gyulaházi évfolyamtársaim viszont az A-ba, akik latinosak voltak. Mi franciások voltunk. A barátaim kérleltek, Berci, gyere át ide hozzánk! Beszéltem az igazgatóval, és átírtattam magam az A-ba. Az első évben bejáró voltam. Télien gyakran előfordult, hogy a nyírkárási diáktársakkal együtt 8 kilométert is gyalogoltunk, hogy egyáltalán beérhessünk a suliba. Közben birkóztunk, hógolyóztuk a lányokat... Másodiktól kezdve már kollégista lehettem. Nekem nagyon tetszett a szigorú rend, a tanulószoba. Persze a tanulás után sokszor összeverődtünk, lementünk a tornaterembe, s a különféle tornaszereken labáztottunk, néha ütöttük-vertük egymást. Milliószor leestem a gyűrűről, a nyújtóról, néha felkenődtem a falra, de a sport nagyon-nagyon sok életerőt adott...

Egyszer egy érdekes szituáció megérintett. Padtársam, a „Kopasz” Gyuszi, aki záhonyi gyerek volt, mondta nekem: gyere, vadászpilóták leszünk! – Micsoda? Én nem pilóta, hanem futballista és mérnök akarok lenni – feleltem. – Nem baj, csak gyere el velem – unszolt tovább. Akkoriban elmenni Nyíregyházára, még nagy szónak számított. A nyíregyházi orvosi vizsgálaton megfeleltünk némányan, Gyuszi is. De már Kecskeméten, a belgyógyászaton Gyu-szinak azt mondták, köszönik szépen a

nak érdekében, hogy megépítsenek egy tökéletesen precíz rakétát és űrhajót, tehát biztonságban kell lennem. Nem létezik, gondoltam, hogy most valami probléma legyen, mert akkor az egész nem ér semmit. Megrendíthetetlen, addig sohasem tapasztalt optimizmus lett úrrá rajtam. Szerencsém is volt, mert Valerij Kubaszov már kétszer volt akkor a világűrben, és ő meg a többi űrhajós nagyon-nagyon sok mindent elmond-tak az indulásról nekem. Az ember szinte másodpercre tudja előre, mikor mi fog történni. Nagyon jó ilyenkor az is, hogy nem engednek gondolkodni. Az irányítóközpont folyamatosan foglalkoztatott bennünket, állandóan kaptuk a legpróbb parancsokat, csak azokra lehetett koncentrálni. Egy vadászpilóta sem figyelhet másra, csak a repülésre, ha már beszállt a gépbe, de az űrrepülés során ez a figyelemkényszer megszázszorozódik. Aztán 9 perc és 20 másodperc után, amikor kinéztem az ablakon, már 240 km-es magasságban voltam. Ez a távolság a Földtől teljesen más, mit a 17-18 000 méteres magasság.

Aztán megtörtént a dokkolás a Szalju-6 űrállomással. Popov és Rjumin hogyan fogadtak benneteket?

Az összekapcsolódás rendkívül bonyolult műveletét a földi mérnökök nagyon precízen megtervezték. Őt hajtóműkapcsolódást kellett volna végrehajt-nunk, de csak négyre volt végül szükség, mert annyira pontosan és simán ment minden. Az volt a tervünk, hogy automata üzemmódban megyünk, s ha esetleg az automatika elromlik, akkor kézi vezérléssel hajjuk végre az összekapcsolódást. Amikor az űrhajónk az űrállomás felé fordult, már lehetett látni a Szalju-6 fényeit. Aztán egy hatalmas koccanás, s megtörtént a mechanikai csatlakozás. Ezután egy hosszabb folyamat következett, melynek során a két szerkezet milliméteres pontossággal egymásba illeszkedett. Ekkor az űrhajónkkal felvitt levegőt átengedtük az űrállomásba, kiegyenlítettük a nyomást. Az ajtó mégis nagyon nehezen tudtuk kinyitni. Amikor a zárt tért levegőben szinte átúsztunk az űrállomás-ra, Rjuminék kitörő örömmel fogadtak bennünket.

Maga az űrállomás a valóságban mennyivel másabb a felkészülés idején használt imitátoroknál?

Minden pontosan ugyanaz itt lent, mint ott fent. Bármilyen változtatást tettek az űrállomás fedélzetén, ugyan-azt megcsinálták itt lent is, Csillagvárosban. Minden mozdulatot, az evést, az ivást, az alvást, a kutatómunka feladatait már itt a földön pontosan be-

gyakoroltuk. A világűrben mindez anynyiban volt más, hogy például egy 80 kilogrammos tömegre nagyon vigyázni kellett, mert ha annak a kellenél nagyobb impulzust adtl, azt megfogni a másik barátodnak már jelentős gondot jelentett. Hogy mondjam neked? Minden egyes munkafázis, amit a földön végzel, az a világűrben másfél órával több időtartamot vesz igénybe a súlytalanság miatt.

A munka mellett volt-e lehetőség odafent a kikapszolódásra. Hallgattatok-e zenét, volt-e olvasnivalótok?

Jó kérdés, de a furcsasága az egésznek az, hogy ott az ember nem is vágyik földi jellegű kikapszolódásra. Amikor reggel felébredtünk, abban a pillanatban megszólalt a zene, s szolt mindaddig, amíg munkához nem lártunk. Volt ze-

nedoboz, rádió, több kazettát is vittem magammal. Főnt a kikapszolódást számomra azt jelentette, hogy odaültem az ablak elé, és gyönyörködtem a Földben, a világmindenségben, a sok-sok ragyogó csillagban. Könyvet nem vittünk magunkkal, nem is lett volna lehetőségünk olvasni, de én nem is olvastam volna, mert a kinti tájról le nem tudtam venni a szememet. Ahogy ott bámsz-lakodtam, egyszer csak felvetették nekem a barátaim: ha az egyik űrhajóból úgy tudsz átrepülni a másiba, hogy sehol nem fog hozzáérni az ajtónyíláshoz sem a lábad, sem a kezed, sem a tested, na, akkor már profin érzed a súlytalanságot. Felkeltem, és elkezdtem gyakorolni. Eleinte nekimentem az ajtónak, de aztán kezdtem előlről, s a végén már úgy ment, mint az álom. Ez a filmen is rajta van: mint egy madár, úgy repültem az egyik helyről a másikra.

Az űrrepülés előtti négy évben több magyar kutatóintézet dolgozta ki azt a programot, amelyet végül neked kellett végrehajtanod 1980. május 26. és június 3. között. Mik voltak ennek a programnak a legfontosabb paraméterei?

Egészen pontosan 7 nap 20 óra és 45 perc volt az az idő, amely a program végrehajtásához a rendelkezésemre állt. A programban voltak orvosiológiai, fémtechnológiai, fizikai, távérzéleési, erőforrás-kutatósi kísérletek és megfigyelések. Természetszerűleg mi kaptuk meg azokat a kísérleteket is, amelyeket a bolgár–szovjet páros korábban nem tudott elvégezni, így én dolgoztam először azzal a magyar találmánnyal, amely az űrhajósokat ért sugárzás méréseére volt alkalmas. Az ún. *Dóza-kísérlet*hez a Közponi Fizikai Kutatóintézet fejlesztette ki a *PILLE* termolumineszcens

sugárdózismérőt (TLD), amellyel még a világűrben meg lehet határozni az űrhajósokat ért sugárzás mennyiségét. A *Rabotoszposzobasz-kísérlet* során pedig a Repülőorvosi Vizsgáló és Kutatóintézet és a Medicoor által fejlesztett *Balaton* műszerrel az űrhajósok szellemi munkavégző képességét vizsgáltuk. Az *INTERFERON sejtbiológiai kísérlet* – ennek a kísérlenek a vázlatát a Johan Béla Országos Epidemiológiai Központ készítette – a sejtbiológiai folyamatokat hasonlította össze a súlytalanságban és a gravitációs körülmények között. Ebből az aspektusból ez volt az első, világűrben végzett sejtbiológiai kísérlet. Az Ötvös-kísérlet során a félvezető-technikában jelentős fémek kristályszerkezeit és ötvözetét vizsgáltuk, a *Beauluca-kísérletben* pedig az eltérő fajsúlyú fémek keveredését és diffúzióját, az alumínium és a réz súlytalanságban létrehozott ötvözetét tanulmányoztuk. Az anyagtchnológiai kísérletek során a magyar mérnökök által létrehozott *Kristall* nevű kristályosító berendezést alkalmaztuk. A *Bioszféra kísérletben* a Növényvédelmi és Agro-közmiai Központ és a Földtani Intézet, a KGO kézikamerás felvételeket készítette velem különféle természeti objektumokról, valamint természeti jelenségekről, így például viharokról, vulkánokról és geológiai törésvonalakról.

A fiad nem akartak-e vadászpilóták, űrhajósok lenni?

Az édesanyjuk mindkét fiamnak megtiltotta, hogy az ég felé kacsingasson. Azt mondta: a családban elég egy örült... Két unokánk van, ök a lányom gyermekei: Marci és Bence. Egyszer egy újságíró megkérdezte Becenótól: – Te, Bence, mi szeretnél lenni? – Űrhajós! – vágta rá rögtön a gyermek. A fiam közül Berci közgazdász. Amerikában tanult, ott fejezte be az egyetemet, és ott is dolgozik. Ádám is külföldön tanult és dolgozik. Ádám is külföldön tanult és dolgozik. Van egyébként néhány űrhajós kollégám, akinek a fiából is űrhajós lett. Van ilyen Amerikában és Oroszországban is. Bence unokámtól – alig múlt 6 éves – legutóbb azt hallottam, fontolgatja, hogy építészmnörök lesz... Ám amikor engem meglát, űrhajós akar lenni...

A világűrben eszedbe jutott-e valamelyik magyar költő?

Az űrhajósok, ha éppen nem kell koncentrálniuk a munkájukra, többnyire a családjukra gondolnak. Mindig megható volt látni, amikor valamelyikünk éppen levelet írt a feleségének vagy a gyerekeinek. De válaszolok a kérdésedre is. Ady Endre néha eszembe jutott. Amikor gyerek voltam, faltam az indiános könyveket. Aztán a gimiben Adyt nagyon megszerettem.

A komolyzenét is szereted?

Hatalmas bakelitlegyűjteményem van. Imádom az orgonazenét, Bach muzsikáját! Csajkovszkijt szinte naponta

hallgatom. Egyik csodálatos élményem: Japánban az egyik magánegyetemre indultam előadást tartani, s amikor a rektor kinyitotta előttem az ajtót, abban a pillanatban megszólalt Brahms zenéje, a Magyar táncok... Volt ott vagy 600 diák, ezzel kedveskedtek. De szeretem a könnyűzenét is. Vezetés közben gyakran azt hallgatom. S mivel néptáncos voltam, ki ne hagyjam a fel-sorolásból a magyar népzene! De meg kell említenem az autentikus cigányzenét is. Aki nem érti a cigányzenét, az nem tudja értékelni. Pedig abban is sok varázslat van.

A fiad nem akartak-e vadászpilóták, űrhajósok lenni?

Az édesanyjuk mindkét fiamnak megtiltotta, hogy az ég felé kacsingasson. Azt mondta: a családban elég egy örült... Két unokánk van, ök a lányom gyermekei: Marci és Bence. Egyszer egy újságíró megkérdezte Becenótól: – Te, Bence, mi szeretnél lenni? – Űrhajós! – vágta rá rögtön a gyermek. A fiam közül Berci közgazdász. Amerikában tanult, ott fejezte be az egyetemet, és ott is dolgozik. Ádám is külföldön tanult és dolgozik. Ádám is külföldön tanult és dolgozik. Van egyébként néhány űrhajós kollégám, akinek a fiából is űrhajós lett. Van ilyen Amerikában és Oroszországban is. Bence unokámtól – alig múlt 6 éves – legutóbb azt hallottam, fontolgatja, hogy építészmnörök lesz... Ám amikor engem meglát, űrhajós akar lenni...

A fiad nem akartak-e vadászpilóták, űrhajósok lenni?

A fiad nem akartak-e vadászpilóták, űrhajósok lenni?

Az űrhajósok, ha éppen nem kell koncentrálniuk a munkájukra, többnyire a családjukra gondolnak. Mindig megható volt látni, amikor valamelyikünk éppen levelet írt a feleségének vagy a gyerekeinek. De válaszolok a kérdésedre is. Ady Endre néha eszembe jutott. Amikor gyerek voltam, faltam az indiános könyveket. Aztán a gimiben Adyt nagyon megszerettem.

A komolyzenét is szereted?

Hatalmas bakelitlegyűjteményem van. Imádom az orgonazenét, Bach muzsikáját! Csajkovszkijt szinte naponta

SOSEM VALAMI ELLEN, MINDIG VALAMIÉRT

Czifrik Katalin

Jankovits Márta, a százhalombattai Faluvédő Egylet alapító elnöke a saját szavai szerint „mindig kötekedett”, de sosem valami ellen, hanem mindig valamiért. A közösség, a hagyományok, az értékek védelme melletti önkéntes felelősségvállalás tudatár-feladatát még gyerekként, a családban szívtá magába, de az is lehet, hogy genetikailag örökölte meg. Március 15-én Százhalombatta díszpolgárává választották.

Első nagyobb küzdelmét azért vívta, hogy az erömlő ne szennyezze a várost, majd a Téglagyári-völgy és a több ezer éves halomsírok megőrzése mellett szállt síkra. A környék civilszervezeteivel összefogva harcolt a tököli reptér bővítése ellen. A százhalombattai önkormányzat 2008-ban Környezetvédelmi Díjjal ismerte el erőfeszítéseit.

Az 1998-ban alapított Faluvédő Egylet nem harcolt hiába. Az erömlőben megtörtént a technológiai váltás, a halomsírok védelmet élveznek, a Téglagyári-völgy jelenleg érintetlen, a tököli reptérlőtről egyelőre nem emelkednek magasba óriásgépek, hogy zajszennyezéssel tegyék lehetetlenné a közeli lakóövezeteket. Az

réteti adalékok egyben. *A falusi bíró* című könyvében a szájról szájra terjedő mikro történelmet örökíti meg. Mi lesz, ha elmennek az öregek – kérdezi gyakran –, nem szabad, hogy azt a sok-sok történetet, tapasztalatot, bölcsességet is magukkal vigyék! Édesapja alapító tagja volt a falu első ifjúsági egyletének, amelynek működését derékba törte a háború. Márta sosem láthatta őt közösségi emberként tevékenykedni, mégis „megörökölte” tőle az önérdék nélküli odaadást, mert igen fiatalon „szervekedni” kezdett. Társaival rendezte tették a régi iskolaépületet, és ifjúsági klubot hoztak létre.

Az 1998-ban alapított Faluvédő Egylet nem harcolt hiába. Az erömlőben megtörtént a technológiai váltás, a halomsírok védelmet élveznek, a Téglagyári-völgy jelenleg érintetlen, a tököli reptérlőtről egyelőre nem emelkednek magasba óriásgépek, hogy zajszennyezéssel tegyék lehetetlenné a közeli lakóövezeteket. Az

A családja történetét bemutató kötetei – *Forgószél és Vándorévek* – értékes helytör-

MARGARÉTÁS MEZŐ

Óvári Edit

Égi áldás a külvilág képi megjelenítésének kizárása egyetlen mozdulattal, mint amikor egyszerre csukódik két szalagter a világot látó ató ablaküvegére. Halk kattanása kitágítja a belső teret, azt enged olyan fenekelen mélységekbe és magasságokba, melyekre csak a gondolatok képesek. A gondolatok csodák, nem ismerik a távolságokat, egy szempillantás alatt képesek a legmerészebb szakadékokat körülölelő igralmatlan magasságú hegyek közé hidat ácsolni. Másod-percek töredéke lehet az óceán mélyéről a Nap fölé emelkedés. A lélek tükrének zsalagaterei észrevétlen, olykor önkéntelen záródással arra a pontra engednek fókuszálni, a mellkas közepére, a tapintással is érzékelhető szegycsont nyulványa alatti területre, a belső világ megnyugtató otthonába.

Magam elé képzelt formája megnyugtató. Kerek és zárt, mint éber álomvilágom ezekben a percekben. Erős hangzó, különösen koronájával, mely felkiáltó jelle emlékeztet. „Öt” nem lehet figyelmen kívül hagyni akor sem, ha lélegzetvételem együtt mozdul a szellő cirógatta fűszálakkal.

Azon a helyen, ahol járok, nincsenek természeti törvények. Nincs barnába hajló színváltása a zöldnek, a legvő derűs mosollyal, lágyan csókol, az égből hófőhérdunyhásokkal engedelmesen utat engednek a napsugaraknak.

Nyár van. Az egyetlen évszak, a természet egyik apró kis csodájának, a margarétának szülőháya. Játssom a nevével. Játssom talán órák óta, az idő ebben a létállapotban megfoghatatlan. Gyönyörű repülés. Kitért szárnyakkal, ellenállva a levegő fizikai törvényeinek. Törvény felett álló, mint a pillák zárodásával kinyíló világ.

Önkéntelenül lecsukom szempilláimat. Áhítssom arra a teremő erőre, mely a bennem hullámlzó érzések tömegéből kiemeli lényem létének lényegét. Ekkor és itt! Érzéseim hullámlása elringat, minden e lágy vonalak mozgásán keresztül látható. Szellő billenti a fűszálak seregét körülöttem, a virágos mezőn. A hely megjelenítése gondolataimban kimondhatja velem a nevé. Mező. Mily csodás zümmögő hangzás. Mező, mező, mező... tele lágy rezgéssel, amit a szó végén a szigorú „s” sem keményít meg.

Öt! A szirmok sokasága áttetsző kelmévé válik, éles határvonallal elválasztva a természet egyik legharmonikusabb alapszínétől. A nap sárgájának és az ég keljének szerelméből született elegy, az élet és a reményiség

egylet több száz javaslatot írt különböző ügyekben, 2008-ban elindították a városrészt saját újságját is, amelyben első-sorban helyi ügyekről, hagyományokról, történetekről és emberekről írnak. Megalakították a Hagyományörző Kört, és Jankovits Márta az Értéktár-program helyi feladataiban is szerepet vállalt.

Élénken látja maga előtt szűkebb környezete, „szülőfaluja” jövőjét – számolt be róla a helyi újságban, a díszpolgári cím átvétele után. A virágzó Óvárosban turisták sétálnak. Rácsodálkoznak a szerb templomra, a Téglagyári-völgy védett virágaira, betérnek az apró üzletekbe, amelyeket helyiek működtetnek a saját házaikban.

Bizonýára így is lesz egyszer, hiszen Jankovits Márta szeretettel ragaszkodik, küzdeni tudása nemcsak a településrészen és az egész városban, hanem az ott élő emberek szemléletében, gondolkodás-módjában is nyomot hagyott.

Jékely Zoltán versei

A holdkóros?

Lassan az ablakomba nő az ég vereséi Teliboldja: nincs alkohol, nincs az a nő, mely szongó vágyamat elols!... Aludni, jaj, az volna jó, megbújva, mint egy szürke állat –

de a hőmpölygő holdgolyó értem sugár-hídat bocsát! Szemem rajongva rámered, orcám halaványul, a vértelt, lábam nem ér már szőnyegre, boldog vagyok, boldog kísértet!

Anyám! Elém hídra álls! Már senki sincs, ki útam állja; s hídba sóhaj rám a hárs, mikor megérkezem alája. S hídba roppan fent az ág, s a bultt gally lent hídba koppan: mint pillangó, szállok tovább édesedő hold-mámoromban.

Nem bánom, ha szemem kiég, így akartam, e csoda keltet! Hiszen közel van már az ég, és messze, messze lent a kertek... S már zengve vágom át az írt, futó csóvá-csillag se jobban – s holddal kitelt, megédesült agyam sárgán egy köre loccsan.

Zugligeti alkonyat

Ülünk a Zugliget felett a dombon s szomszias lélekkel nézzük a csodát: hogy haldokol napunk a horizonton s hogy lesz kékből fekete a világ.

Az erők hullámlzó felszíne lassan lecsendesül, mint valahol a tenger; az első denevér szól a magasban, az éjszakát közzinti győzelemmel.

S mi is tudjuk: győzött már a sötét, győzött a feketeiség, s a halál itt subogtatja dohos képenét a napról álmodó fák oldalán.

S a nagy beolvadás tökéletes: már mintha friss halott végőhaját visszhangzaná ránk ez az árva tájt, ifjú balotét, mely becsületes

hangtalan harcban adta meg magát, hogy élete titkait ne tudja meg: nem érdemelte át meg a világ.

Gyógyíthatatlan

Kerülj csak fényt, embert és társaságot! De egy kibalt utcában birtelen rádörrt megviláthatatlan árvaságod, s mint részeg örült, úgy bokerol szíven.

Körtérfák csodája

Palántatlan, kibalt gyümölcsösök alkonyi csendje csalt a tarka gyepre, melyen bucskázva, szőke, hempergeve hancúrozott az odalülőzőit

levélserreg. A körtérfák között szél vinnyogott, s mint csokaszárnyu lepke, egy-egy veres levél indult lebegve, és elkalimpált a fejem fölött.

S a testem lassan átátlózózott: két hosszú lábam egybenőtt s a hegybe ezezagancsu gyökeret döfött. Fanedő lett testem mindenféle nedve, fa voltam már a körtérfák között, s még most is ott vagyok boggá meredve.

Máglya

Tudom, a feledés konok fátyla borul rám s nyomaim az úton beporozza az ló-sivatag futóhomokja, a földgolyó pedig tovább gurul bolgói közt, végtelen úton át – Mondd hát, mitől őrizzem ezeket a porladó „lelőlsö verseket”? Hogy majd a másruhájú unokák csifolyák öket még a mainál is embertelenebb jó tölgyfa lángra lobban, egykettő, izzó paraszta kind! Ide vetem be őket! Mint a máglya, lobognak! Végük. Csak gyűszűnyi port látsz már belőlük, mit a szél kibord hazájukba, a téli éjszakába.

Jóslat

Ma hajnalban megszólalt a kakukk. Megkérdeztem, refrájból, meddig élék? Kogeztlenül fűszny volt s hazug: aztán válasszta, még csak vagy hét évet!

Az ablakon beszállt egy szürke légy, előbb a rézlámpás körül keregelget, aztán fölém repült s számölgve, szép ívvel kirajzola a végtelen-jelt.

STÁDIUM

Társadalmi és Kulturális Hírlap

FŐSZERKESZTŐ:
Pozsgay Imre

KIADJA:
Editio Librorum Kft., Százhalombatta

FELELŐS KIADÓ:
az Editio Librorum Kft. ügyvezetője

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Fazekas István

A SZERKESZTŐSÉG TAGJAI:
Arany Lajos (anyanyelvi lektor)
Bertha Zoltán (esszé),
Bordás Mária (tanulmány),
Czifrik Katalin (közéleti hírek),
Deák Mór (szépirodalom),
Szigetvári József (kulturális hírek)
Szabó István (weboldal szerkesztő)
Terjeszti a Lapker Zrt.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
egész évre 2600 Ft

A SZERKESZTŐSÉG CÍME:
2440 Százhalombatta, Kodály stny. 26.
Telefon-fax: 06/23-354-447
Honlap: www.stadiumlap.hu

Ára: 300 Ft
ISSN 2063-5389

Sajtónyelvőr

Bréking nyúz

Bréking! Bréking! Bréking! – brekegi fülünkbe nap mint nap a szenzációvadász sajtó. S a *breaking* szó e fonetikus változatának műfaji fedezetével, vagy inkább fedezéke mögött, rendkívülinek, egyszersmind nagy hírértékűnek kevésbé – gyakran pedig a legkevésbé sem – számító információkat közöl. Pontatlan szóhasználattal él tehát, ráadásul divatki-fejezéssé törpíti így a *breaking news*, azaz a *rendkívüli hír* szószerkezetet.

Bréking! Jennifer Lawrence is levágatta a haját – kiált ránk reggeli kávézás közben az új média egy közleményének címe. Részletezi is: „Pamela Anderson és Jennifer Aniston után újabb színésznő döntött úgy, hogy megvágik hosszú hajától” stb.

Még fel sem ocsúdunk az e „hír” okozta első döbbenetből, újabb „információ” ordít ránk: *Bréking! Nina Dobrev és pasija 6 hét után szakítottak is!* – S emlékeztetnek: „alig néhány hete írtunk arról, hogy Nina Dobrev újra randizik, most arról kell beszámoljunk, hogy a Vámpírnaplók ifjú sztárja már szakított is.” Le vagyunk sújtva!...

Bréking! Először mutatkozott hivatalosan szerelmespárként X. színész és Y. színésznő – kiált még utánunk, miközben már indulásra készen állunk, egy újabb meghatározóan fontos „hír”. Igen, ha ezt nem tudnánk, bizonyára nagyon rosszul indulna e szürke napunk.

Akinek még ez sem elég, annak is tud „újat” mondani az új média: *Bréking! A nagy fenékű nők okosabbak* – közlik, patinás egyetem „kutatására” hivatkozva. A vizsgálat eredménye szerint ugyanis „a nagy hátsóban raktározódó Omega 3 zsírsav serkenti az agyműködést, és intelligensebbé teszi a fenék tulajdonosát”.

Csupa nagybetűkkel üvölt ez a hír: *BRÉKING! Megint dugó az M0-áson!* Bizony, tényleg szokatlan és rendkívüli eset! (A hírfogalmazó is jól tudja: semmi különös nincs ebben. Ő maga leplezi le magát, szóhasználatával: „megint dugó” – írja.

Szintén a figyelemkeltés netovábbjával – verzállal, felkiáltójellel – él a média ebben a közlésben: *BRÉKING! Ismét szűnyogirtás X-ben.* S jelzi: a portál egyik olvasója „jelentette szerkesztőségünknek, hogy »a füstölős kocsi« járják a várost, és így irtják a szűnyogokat, amelyek az árvíz után el- és megleptek bennünket”. Aki azt gondolja, hogy *rendkívüli* – s nem természetes – olyankor a szűnyogirtás (és annak híre), az nem téved?

Ugyancsak mindent elkövet a figyelemkeltés érdekében a reklámhír: *BRÉKING: Jön az újabb [X., Y., Z. stb. márkájú] okosmobil.* Eddig is jött. Mos is jön. Ezután is fog. Mi itt a szokatlan? Mi ebben a „bréking”?

Bréking nyúz – 5 nap múlva indul a Dragon’s Prophet EU béta! – hívja fel a széles olvasóközönség figyelmét a média, immár a *hír* szót is fonetikusán („nyúz”) írva, hozzáfűzve: „Váratlan fordulat! 7 nappal a tajvani zárt béta kezdete után indul az európai Dragon’s Prophet!” Ez az információ bizonyára sokakat izgalomba hoz, igazi *bréking nyúz!*...

Összefoglalva: a ’tör, megszakít’ jelentésű angol *break* szóból származtatható a „breaking news”, azaz a ’rendkívüli, berobbanó, vezető hír’. Váratlan, egyszersmind fontos, nagy jelentőségű eseményt bejelentő üzenet, értesítés ez. Miatta a tévécsatornák megszakítják az adást. Az itthoni média, mint az említett példák tanúsítják, a rövidebb formát alkalmazza: a *news* (’hír, hírek’) szót elhagyja, s kiejtés szerint („bréking”) írja.

Sugalltuk: pontatlanság a fenti esetekben a – *breaking news* szerkezetből rövidült – *bréking* szó használata. Így, fonetikus – tehát afféle játékos – formában is az. Mert e címszó mögött nem az eredeti jelentésnek megfelelő tartalom rejlik.

Olykor maga a sajtó is elbizonytalanodni látszik, valóban rendkívüli-e az, amiről hírt ad: „*Bréking*”: *Megvan a jövő évi Campus dátuma* – olvasom egy portálon. Az idézőjel ugyanis épp az ellenkezőjére változtatja a *rendkívüli* szó jelentését...

Következzék végül a média egy olyan önparodisztikus jellegű megnyilvánulása, amelyből kiolvasható, hogy a „brékingelő” sajtó mennyire összemosza a valóban rendkívüli s fontos információkat a hírérték híján levőkkel: *Rendkívüli breaking news: Justin Bieber hozzáért egy sztriptíz táncosnő s...-éhez.* – A kiegészítés sem kevésbé önironikus: *Ez tartja ma izgalomban a nemzetközi médiát.*

Tehát sajnos, egyáltalán nem *rendkívüli hír* (nem *bréking*), hogy baj van a nyelvhelyességgel, így a *bréking* megfelelő használatával is...

Arany Lajos

A cikk teljes terjedelmében a Szókimondó c. hajdúszoboszlói folyóirat 2013. decemberi számában olvasható.